

ФОНД АКТИВНИ ГРАЖДАНИ БЪЛГАРИЯ ПО ФМ НА ЕИП 2014-2021 г.

Фондация „Български адвокати за правата на човека“, в партньорство с Българския хелзинкски комитет, изпълнява тригодишен проект „Международните правозащитни стандарти на фокус“ с финансова подкрепа, предоставена от Исландия, Лихтенщайн и Норвегия по линия на Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство.

ЕЛЕКТРОННО ИЗДАНИЕ

БЮЛЕТИН

СЪДЕБНА ПРАКТИКА ПО ПРАВАТА НА ЧОВЕКА

Брой 64, октомври 2021 г.

В настоящия шестдесет и четвърти **бюлетин „Съдебна практика по правата на човека“** ще намерите кратки резюмета на решения, постановени през октомври 2021 г. от Европейския съд по правата на човека („ЕСПЧ“) по дела срещу други държави, анотации на всички решения на ЕСПЧ по дела срещу България, както и диспозитивите на решения на Съда на Европейския съюз по дела, касаещи права на човека, от същия месец.

Бюлетинът излиза в електронен вариант и се разпространява безплатно.

Съдържание:

1.	ДОПУСТИМОСТ НА ЖАЛБИТЕ ПРЕД ЕСПЧ.....	3
2.	ПРАВО НА СВОБОДА И СИГУРНОСТ	8
3.	ПРАВО НА СПРАВЕДЛИВ СЪДЕБЕН ПРОЦЕС.....	9
4.	ПРАВО НА ЗАЧИТАНЕ НА ЛИЧНИЯ И СЕМЕЕН ЖИВОТ	18
5.	СВОБОДА НА ИЗРАЗЯВАНЕ	22
6.	ЗАЩИТА НА СОБСТВЕНОСТТА	28
7.	ЗАБРАНА ЗА ДИСКРИМИНАЦИЯ.....	29
8.	СВОБОДА НА ПРИДВИЖВАНЕ.....	41
9.	ДРУГИ ПРАВА	42
10.	РЕШЕНИЯ НА СЪДА НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ	59

Амбицията на фондация „Български адвокати за правата на човека“ е този бюлетин да достига до максимално широк кръг представители на юридическата професия и да ги подпомага в работата им по прилагане на европейските правозащитни стандарти в България.

1. ДОПУСТИМОСТ НА ЖАЛБИТЕ ПРЕД ЕСПЧ

Съдът обявява жалба, съдържаща оплаквания от законови мерки във връзка с COVID пандемията, и по-специално от въвеждането на „здравен пропуск“, за недопустима поради неизчерпване на вътрешноправните средства за защита и като представляваща злоупотреба с правото на жалба, предвид декларираната цел на жалбоподателя Съдът да бъде „парализиран“ чрез подаване на хиляди жалби, идентични с неговата, посредством автоматично генериран формуляр на интернет сайта му. Не намира за необходимо да реши въпроса дали жалбоподателят има качеството на жертва, но отбелязва, че оплакванията му са абстрактни, както и че спорните закони не са предвиждали общо задължение за ваксиниране и той не е доказал наличието на принуда, упражнявана върху него като лице, което не желае да се ваксинира, и годна да попадне в приложното поле на чл. 3 от Конвенцията.

Решение по допустимост по делото
[*Zambrano c. France \(no. 41994/21\)*](#)

Фактите: Във връзка с COVID пандемията френският парламент е приел Закон по 2021-689 от 31 май 2021 г., установяващ преходен режим за излизане от извънредното положение за общественото здраве и овластяващ министър-председателя да въвежда ограничения в придвижването и в обществения транспорт (напр. задължение за носене на маска),

както и в търговията, за срок до 30 септември 2021 г. За същия срок законът въвел и изискване за представяне на „здравен пропуск“ от пътниците, излизаци от страната или влизаци в нея, както и за достъп до големи събирания за развлекателни и някои други дейности. Със Закон по 2021-1040 от 5 август 2021 г. режимът е продължен до 15 ноември 2021 г. и обхватът на изискването за здравен пропуск е разширен, като са включени допълнителни обекти и дейности. Предвидени били санкции както за посетителите, ако не представят или използват по измамен начин здравни пропуска, така и за търговците и служителите, натоварени да ги проверяват, ако не са осъществили контрол. Съгласно Закон по 2021-1040 на задължителна ваксинация подлежали работещите в здравния и медико-социалния сектор, освен при медицински противопоказания (вж. *Thevenon c. France*, по 46061/21 – жалба, комуникирана на правителството на 7 октомври 2021 г.).

Жалбоподателят направил интернет сайт, наречен „Без пропуск !!!“ (nopass.fr), като предлагал на посетителите му да копират неговата жалба до Съда в Страсбург, за да се получи нещо като колективна жалба. Обяснявал, че всеки просто трябва да попълни във формуляр на самия сайт своите имена, пол, дата и място на раждане и данни за контакт, за да получи електронен документ във формат pdf., предварително попълнен автоматично и стандартизиран, който да отпечата и подпише. В рубриката „Въпроси и отговори“ той посочвал изрично, че излагане на индивидуални съображения не е необходимо, а и би затруднило задачата му като

кореспондиращ със Съда. На сайта публикувал и няколко видеа, разполагаеми също така в YouTube, в които обяснявал смисъла на инициативата си.

Решението:

16-17. Жалбоподателят се позовава на чл. 3 от Конвенцията и се оплаква, че приетите закони целят по същество упражняване на принуда, за да се постигне даване на съгласие за ваксинация. По-специално, той оспорва предвидените мерки, които квалифицира като „ответни“, и твърди, че те са свързани с интензивно физическо страдание и сериозен риск от засягане на физическия интегритет, според него без медицинска необходимост и въпреки че разполагаемите ваксини са все още във фазата на клинични изпитания. На основание чл. 8 и чл. 14 от Конвенцията, както и на чл. 1 от Протокол № 12, жалбоподателят твърди също така, че като създават и налагат системата на здравен пропуск, тези закони представляват дискриминационна намеса в правото на зачитане на личния живот, която е незаконна, тъй като е непредвидима, не преследва легитимна обществена цел и не е необходима в едно демократично общество.

18-21. Съдът отбелязва предварително, че във Франция се състояли демонстрации срещу въведените мерки, но свободите на изразяване и на сдружаване, гарантирани съответно от чл. 10 и чл. 11 на Конвенцията, не са предмет на настоящата жалба, както и че във формуляра, на който я е изложил жалбоподателят, той е заявил, че я подава и от името на изброени в списък 7 934 лица, а в действителност в рамките на неговата инициатива в Съда са постъпили близо 18 000 жалби, като не всички отговарят на уредените в неговия правилник изисквания. На основание чл. 47, § 5.1 с) от Правилника Съдът поканил жалбоподателя, посочен като представител във всички тези стандартизирани жалби, да

ги окомплектова, но в секретариата не бил получен отговор. Поради това настоящата жалба не може да се счита за надлежно подадена и от името на други лица, макар че заключението на Съда относно нейната допустимост може да е приложимо и по отношение на тези хиляди други жалби.

22-30. Съдът пристъпва към преценка на допустимостта на жалбата, като разглежда най-напред въпроса дали тя отговаря на изискването за изчерпване на вътрешноправните средства за защита. Констатира, първо, че жалбоподателят не е атакувал пред административните съдилища подзаконовите актове за прилагане на спорните закони. В жалбата си до Съда е посочил, че тъй като тя касае съответствието с Конвенцията на самите закони и тъй като Конституционният съвет (КС) ги е приел за конституционносъобразни, не е разполагал с ефективно средство за защита, което да бил длъжен да изчерпи. Съдът обаче напомня, че създаденият с Конвенцията механизъм за защита има субсидиарен характер спрямо националните системи за гарантиране на правата на човека и че това е от първостепенна важност. Съдът следи договарящите държави да спазват задълженията си по Конвенцията, но не трябва да ги замества в задачата им да осигуряват зачитане и защита на гарантираните от нея права и свободи на вътрешно ниво (напр. *Vučković et autres c. Serbie* (предварително възражение) [GC], nos. 17153/11 и др., §§ 69-77). Той винаги е признавал, че националните власти имат пряка демократична легитимност що се отнася до защитата на правата на човека и че са в по-добра позиция от международния съдия да оценят местните нужди и условия (напр. *Dubská et Krejzová c. République tchèque* [GC], nos. 28859/11, 28473/12, § 175). Правилото за изчерпване на вътрешноправните средства за защита се основава на хипотезата, отразена в чл. 13 от

Конвенцията, с която то си съответства, че националният правен ред предлага ефективно средство за защита по отношение на твърдяното нарушение, и следователно то е необходима част от защитния механизъм. Задължението за изчерпване има особено значение, ако оплакванията се базират на чл. 8 от Конвенцията – самостоятелно или във вр. с чл. 14. Когато при прилагането на тези разпоредби Съдът разглежда сложния и деликатен въпрос за баланса между засегнатите права и интереси, е от първостепенна важност той да е преценен предварително от националните съдилища (*Charron et Merle-Montet c. France* (déc.), no. 22612/15, § 30). Във френското право жалбата за превишаване на власт, която дава възможност в подкрепа на искането за отмяна да бъдат изложени и съображения за нарушение на Конвенцията, е подлежащо на изчерпване вътрешноправно средство за защита, като по принцип трябва да се изчерпи и касационното обжалване и в неговите рамки да се направят основаните на Конвенцията оплаквания (*Graner c. France* (déc.), no. 84536/17, §§ 44 и 61). Това задължение е независимо от наличието на междуременно решение на КС, който не се произнася от гледна точка на Конвенцията (*Zielinski et Pradal et Gonzalez et autres c. France* [GC], nos. 24846/94 и др., § 59). Осъществяваният от „обикновения съд“ контрол за нейното спазване е различен от контрола за конституционност, който упражнява КС. Мярка, взета в приложение на даден закон (подзаконов или индивидуален акт), приет от КС за съответстващ на конституционните разпоредби за основните права, може да бъде преценена като несъвместима със същите права, както ги гарантира Конвенцията, например поради нейната непропорционалност при конкретните обстоятелства (цитираните *Charron et Merle-Montet*, § 28, и *Graner*, § 53). Жалбоподател, който сезира Държавния

съвет¹ с жалба за превишаване на власт срещу подзаконов акт за прилагане на закон или срещу решение, с което е отказана отмяната на такъв акт, може да направи възражение за несъответствие на този закон с Конвенцията в подкрепа на искането си за отмяна. Следователно жалбоподателят е разполагал с ефективно средство за защита, което му е позволявало да поддържа пред Държавния съвет, че приложимият закон е в противоречие с разпоредбите на Конвенцията, на които се позовава пред Съда. Освен това, когато съществува съмнение относно ефективността на дадено вътрешно средство за защита, този въпрос трябва да бъде поставен пред националните съдилища (напр. *Lienhardt c. France* (déc.), no. 12139/10). Следователно жалбата във всички случаи е недопустима поради неизчерпване на вътрешноправните средства за защита. Съдът обаче намира за полезно, и дори необходимо при особените обстоятелства в случая, да разгледа и въпроса дали тя отговаря на други условия за допустимост.

31-38. Що се отнася до евентуалното наличие на злоупотреба с правото на жалба той отбелязва, че съзнава напълно трудностите, предизвикани от COVID пандемията и от въпросите, които някои взети мерки могат да повдигнат от гледна точка на Конвенцията, както и че през 2020 г. и 2021 г. вече е комуникирал на правителствата на много договарящи държави редица жалби (напр. *Communauté genevoise d'action syndicale (CGAS) c. Suisse*, no. 21881/20, *Spînu c. Roumanie*, no. 29443/20, *Toromag, s.r.o. c. Slovaquie et quatre autres requêtes*, nos. 41217/20, 41253/20, 41263/20, 41271/20 и 49716/20, *Association d'obédience ecclésiastique orthodoxe c. Grèce*, n° 52104/20, и *Magdić c. Croatie*, no. 17578/20). Жалбата обаче може да бъде обявена за представляваща

¹ Върховната административна юрисдикция във Франция (Б.пр.)

злоупотреба с право по смисъла на чл. 35, § 3 от Конвенцията. Прилагането на тази разпоредба е „изключителна процедурна мярка“. Понятието „злоупотреба“ в нея трябва да се разбира в обикновения смисъл, който има съгласно общата теория на правото, а именно случай, в който титулярят на дадено право го упражнява не за целта му, по увреждащ начин. Неговата пряка отговорност трябва да бъде установена с достатъчна сигурност, а не въз основа на просто съмнение. Изисква се поведението му не само да е явно противоречие с предназначението на съответното право, но и да препятства доброто функциониране на Съда или правилното протичане на производството пред него (*Miroļubovs et autres c. Lettonie*, по. 798/05, §§ 62-66). В случая жалбоподателят е повел борба срещу здравния пропуск, като е канел посетителите на сайта му да се присъединят към него за подаване на колективна жалба. Видеата, които е публикувал, съдържат постоянни призови за умножаване на подадените жалби чрез използването на стандартизиран автоматично генериран формуляр, за да се натрупат десетки хиляди. С недвусмислени изрази той е повтарял, че целта не е да се постигне успех в рамките на нормалното упражняване на предвиденото от Конвенцията право на индивидуална жалба, а да се предизвика „задръстване, блокиране, наводняване“ на Съда, да се „парализира функционирането му“, да се „преговаря“ с него от „позиция на силата“, като се застраши работата му, „да се форсира входната му врата“ и „да се предизвика дерайлиране на системата“, от която той е „брънка“. Съдът напомня, че от близо 20 години е изправен пред нарастващ наплив на жалби, причинен от структурни или системни проблеми в договарящите държави, като въпреки това се стреми да опази в дългосрочен план ефикасността на създадената с Конвенцията защитна система и същевременно правото на

индивидуална жалба, което е ключово в нея, и достъпа до правосъдие. Очевидно е, че масиран приток на жалби, преследващи прокламираната от жалбоподателя цел, рискува да накърни способността на Съда да изпълнява възложената му с чл. 19 мисия по отношение на други жалби, които отговарят на изискванията за разглеждането им и, *prima facie*, на условията за допустимост. Член 17 от Конвенцията също е свързан с грижата за защита на създадения с нея механизъм. С оглед на изложеното, и по-специално на открито преследваните от жалбоподателя цели, Съдът намира, че неговата инициатива е в очевидно противоречие с предназначението на правото на индивидуална жалба. С тази „съдебна стратегия“, която в действителност е в разрез с духа и целите на Конвенцията, той съзнателно се стреми да навреди на създадения с нея механизъм и на функционирането на Съда.

39-47. Накрая Съдът отбелязва за изчерпателност, че жалба като настоящата може да повдигне и въпрос за съвместимост *ratione personae* с разпоредбите на Конвенцията. Съгласно чл. 34 жалбоподателят трябва да може да твърди, че е „жертва“ на нарушение на Конвенцията – понятие, което следва да се тълкува автономно и независимо от вътрешноправните понятия, като интерес или легитимация – и да докаже, че е „понесъл пряко последиците“ на спорната мярка (напр. *S.A.S. c. France* [GC], по. 43835/11, § 57). Освен това чл. 34 не позволява абстрактни оплаквания. Конвенцията не признава *actio popularis*, т.е. жалбоподателят не може да се оплаква от вътрешноправна разпоредба, национална практика или публичен акт само защото смята, че те я нарушават (напр. *Garib c. Pays-Bas* [GC], по. 43494/09, § 136). За да може да твърди, че е жертва, той трябва да представи разумни и убедителни индиции за вероятното осъществяване на нарушение

по отношение лично на него; не са достатъчни прости подозрения или предположения (*Centre de ressources juridiques au nom de Valentin Câmpăanu c. Roumanie* [GC], no. 47848/08, § 101, с препратките там). В случая Съдът отбелязва най-напред, че жалбоподателят се оплаква *in abstracto* от недостатъчност и неадекватност на взетите от френската държава мерки за борба с разпространението на вируса, причиняващ COVID. Не дава никакви сведения за личното си положение и не обяснява конкретно с какво твърдените пропуски на властите биха могли да го засегнат пряко и да са насочени към него поради евентуални индивидуални характеристики. Абстрактният характер на жалбата му се вижда и от другите подадени по негова инициатива идентични жалби и указанията, които е дал на сайта си. Що се отнася по-специално до основаното на чл. 3 от Конвенцията оплакване Съдът отбелязва, че противно на твърденията на жалбоподателя, спорните закони не са предвиждали общо задължение за ваксиниране. Ваксинация се е изисквала за упражняващите определени професии и работещите на определени места, но жалбоподателят не представя доказателства да е от тях, т.е. този въпрос няма връзка с обстоятелствата в случая и следователно Съдът не смята, че трябва да го реши по настоящото дело. Законите не са налагали ваксиниране и за посочените в тях случаи на придвижване или за достъп до определени изчерпателно изброени места и дейности, а е била предвидена възможност за избор между представяне на негативен резултат от тест или удостоверение за ваксинационен статус или за преболедуване, както и възможност да се получи документ за медицински противопоказания за ваксинация. Ето защо Съдът счита, че жалбоподателят не е доказал наличието на принуда, упражнявана върху него като лице, което не

7

желае да се ваксинира, и годна да попадне в приложното поле на чл. 3 от Конвенцията. По отношение на качеството му на жертва от гледна точка на чл. 8 от Конвенцията жалбоподателят се позовава на цитираното по-горе дело *S.A.S.*, което се отнася за въведената във Франция забрана за носене на обществени места на воал, закриващ лицето. Съдът напомня, че там спорното законодателство несъмнено е касало пряко начина на манифестиране на религията от страна на някои мюсюлманки и жалбоподателката е била изправена пред дилемата да се подчини на забраната или да се изложи на наказателна санкция. В настоящия случай жалбоподателят нито предоставя данни за личното си положение, нито обяснява с какво спорните закони са могли да засегнат пряко индивидуалното му право на зачитане на личния живот. Освен това сочи как те се прилагат по отношение на неваксинираните лица, но същевременно подчертава, че са засегнати и ваксинираните. Според Съда тази липса на уточнения в жалбата може да се обясни включително и с неспазването на изискването за изчерпване на вътрешноправните средства за защита, което е условие за допустимост, тясно свързано с въпроса за качеството на жертва, особено когато се касае за обща мярка като даден закон (цитираното *S.A.S.*, §§ 57 и 61). Тъй като във всички случаи жалбата е недопустима на изложените по-горе основания, при конкретните обстоятелства в случая Съдът не намира за необходимо да реши окончателно въпроса дали жалбоподателят може да твърди, че има качеството на жертва.

48-49. Относно позоваването на чл. 1 от Протокол № 12, Съдът отбелязва, че Франция не е ратифицирала този протокол и в съответната си част жалбата е несъвместима *ratione personae*. С оглед на изложеното я обявява за недопустима.

2. ПРАВО НА СВОБОДА И СИГУРНОСТ

Тълкуването на националното законодателство, включително и на правото на Европейския съюз, от българските съдилища, състоящо се в отчитане на периода на задържане на жалбоподателя във Франция само за целите на изчисляването на евентуалната присъда, която би била изтърпяна след негово окончателно осъждане, но не и при изчисляването на максималния срок, предвиден от НПК, за задържане под стража на етапа на досъдебното производство, не изглежда произволно или явно неоснователно. Затова Съдът обявява оплакването по чл. 5, § 1, че задържането на жалбоподателя след 26.06.2019 г. е незаконно, за явно необосновано. Това заключение води и до недопустимост на свързаното оплакване по чл. 5, § 5.

По отношение на оплакването на жалбоподателя по чл. 5, § 3, Съдът посочва, че задържането от близо 2 години и 9 месеца е повод за безпокойство. Той намира, че заключението на националните съдилища относно наличието на риск от натиск върху свидетелите или подправяне на доказателства по време на съдебната фаза на процеса изглежда лишено от основание, тъй като писмените и веществени доказателства, необходими за установяване на фактите, са били вече

събрани, както и предвид процесуалните гаранции, съществуващи във вътрешното право срещу въздействието върху свидетели (възможност за прочитане на техните показания в съдебната фаза). Съдът отбелязва също, че са били налице сериозни и конкретни причини, обосноваващи наличието на риск жалбоподателят да се укрие, ако бъде освободен. Независимо от това, ЕСПЧ констатира, че националният съд е преценил, че с оглед продължителността на задържането и ограниченията за пътуване рискът жалбоподателят да се укрие е бил отпаднал. Въпреки това, националният съд е отказал да отмени мярката му за неотклонение. Предвид това Съдът заключава, че съдилищата не са представили релевантни и достатъчни основания за задържането на жалбоподателя и съответно е налице нарушение на чл. 5, § 3.

ЕСПЧ също така посочва, че компенсаторното средство по чл.2, ал.1, т.2 от ЗОДОВ продължава да изглежда ефективно и към този момент няма основание да се заключи обратното, въпреки че съдебната практика относно прилагането на тази разпоредба все още е в процес на развитие. Затова и Съдът не намира нарушение на чл. 5, § 5.

Решение по делото [Banevi c. Bulgarie](#) (no. 25658/19)

3. ПРАВО НА СПРАВЕДЛИВ СЪДЕБЕН ПРОЦЕС

Член 6 е приложим в неговия граждански аспект към дисциплинарни производства, отнасящи се до магистрати, когато са предвидени наказания като отстраняване от длъжност, понижаване в длъжност или намаляване на възнаграждението. Относно оплакването на жалбоподателката, свързано със справедливостта на дисциплинарните производства, водени пред Висшия съдебен съвет (ВСС), Съдът припомня, че когато орган, отговорен за разглеждане на спорове, свързани с „граждански права и задължения“, не изпълнява всички изисквания на член 6, § 1, няма нарушение на Конвенцията, ако производството пред този орган може да бъде предмет на „последващ контрол от съдебен орган с пълна компетентност, който сам предлага гаранциите по този член“. В настоящия случай Върховният административен съд (ВАС) се е ползвал с достатъчна компетентност и твърдените от жалбоподателката за недостатъци в производството пред ВСС са могли да бъдат коригирани в съдебното производство. По отношение на оплакването относно липса на независимост и безпристрастност на ВАС, Съдът посочва, че липсата на назначаване на произволен принцип

на всички съдии от съдебните състави не е достатъчна, за да се заключи, че е налице нарушение на чл. 6 от Конвенцията. Нито разпределянето на нейното дело на шесто отделение на ВАС е имало за цел да повлияе на изхода на производството и следователно се е отразило на независимостта или безпристрастността на въпросните състави. Освен това жалбоподателката е имала възможността да оспори решенията, постановени от съставите на шесто отделение пред състави от петима съдии, които не са от същото отделение. В заключение Съдът намира, че не е налице нарушение на чл.6 от Конвенцията.

Решение по делото [Miroslava Todorova c. Bulgarie \(no.40072/13\)](#)

Не е налице нарушение на чл. 6 относно оплакване на жалбоподателя, че дисциплинарното производство срещу него, приключило с освобождаването му като съдия, е било несправедливо и ВАС не отговаря на изискваният за независим и безпристрастен съд. ВАС разполага с достатъчно широка компетентност да обсъди фактическите въпроси, които счита

за относими, както и правната квалификация на действията и бездействията на жалбоподателя, с които е осъществил твърдените дисциплинарни нарушения. Процесуалните нарушения, които жалбоподателят твърди да са допуснати пред ВСС, са могли да бъдат коригирани в рамките на съдебното производство. Освен това съдиите във ВАС се ползват с институционални гаранции, които осигуряват тяхната независимост и непристрастност. Правомощията на ВСС, свързани с повишаването и кариерното израстване на съдиите, както и тези, свързани с бюджета на съдебната власт също не могат да поставят под съмнение независимостта и непристрастността на съдиите от ВАС.

Решение по делото [Donev c. Bulgarie \(no.72437/11\)](#)

Продължаваща липса на преценка от страна на националния съд на правото на освобождаване от държавна такса накърнява самата същност на правото на достъп до съд по член 6.

Решение по делото [Laçi v. Albania \(no.28142/17\)](#)

Фактите: Жалбоподателят е албански гражданин, чиято съпруга загинала в експлозия в предприятие за обезвреждане на боеприпаси. През февруари 2011 г. той предявил срещу Министерството на отбраната и държавата иск за имуществени и неимуществени вреди, претърпени от загубата на неговата съпруга. Първоинстанционният съд разпоредил на

ищеца да заплати държавна такса в размер на 3% от претендираната сума - 228 000 EUR, а именно 6 840 EUR.

През януари 2015 г. жалбоподателят се обърнал към Националната комисия за правна помощ с искане да получи безплатна правна помощ под формата на освобождаване от държавна такса, тъй като бил безработен и преживявал с 57 EUR на месец, но не получил отговор.

Първоинстанционният съд отхвърлил искането му за освобождаване от държавна такса, тъй като не бил отстранил недостатъци на исковата молба. Процесуалният представител на жалбоподателя подал молба за намаляване на размера на иска, но молбата не била разгледана. През януари 2015 г. първоинстанционният съд окончателно върнал исковата молба, защото не били заплатени необходимите такси в законовия срок. Освен това съдът посочил, че законодателството не предвиждало изрично освобождаване от държавни такси, въпреки че били представени убедителни доказателства за невъзможността на жалбоподателя да заплати държавната такса. Жалбоподателят обжалвал това решение.

През декември 2017 г. въззивният съд отменил решението и върнал делото с изрични указания към първоинстанционния съд да определи цената на иска, да изчисли държавната такса, да укаже на страните кой следва да заплати разноските в производство, да насочи жалбоподателя да кандидатства за безплатна правна помощ по реда на Закона за правна помощ пред националната комисия, а в случай на отказ или непроизнасяне по молбата му да прецени сам дали жалбоподателят отговаря на законовите изисквания за получаване на правна помощ.

През 2018 г. Министерството на отбраната подало касационна жалба до Върховния съд. Към момента на разглеждане на

жалбата от Съда това производството изглежда да е било все още висящо.

Решението:

Оплакването за нарушение на чл. 6 от Конвенцията

Жалбоподателят се оплаква, че отказът на националните съдилища да разгледат по същество иска му за обезщетение за вреди поради наплащане на държавна такса представлява ограничаване на правото му на достъп до съд по член 6, § 1 от Конвенцията.

По допустимостта

37-38. Правителството твърди, че жалбата е недопустима, тъй като въззивният съд е постановил решение в полза на жалбоподателя, с което отменил първоинстанционното решение, както и че жалбата е преждевременно подадена преди произнасянето на въззивния съд.

39. Жалбоподателят твърди, че е предявил своя иск през 2011 г., а той все още не е разгледан. Следователно държавата не е предоставила ефективно правно средство, за да бъде освободен от държавна такса.

40-42. Съдът посочва, че производство по иска на жалбоподателя за вреди е свързано с „определяне на гражданските му права“ и съответно чл. 6 е приложим. Той подчертава, че благоприятното съдебно решение само по себе си не изключва правния интерес от подаване на жалба, освен когато съдилищата са признали изрично или по същество, че е налице нарушение на Конвенцията и са предоставили обезщетение за извършеното нарушение (вж. например *Scordino v. Italy (no. 1)* [GC], no. 36813/97, § 180). В това отношение Съдът посочва, че въззивният съд не е признал, че правото на достъп до съд на жалбоподателя е нарушено, а само е върнал делото с указания да се разгледа молбата му за освобождаване от държавна такса. Нито жалбоподателят е бил

обезщетен, тъй като все още не е извършена преценка на обстоятелствата, свързани с личното му положение. Освен това националните съдилища не са произнесли по неговия иск за вреди, защото от януари 2018 г. делото по отношение на предварителните въпроси относно дължимостта на държавната такса е висящо пред Върховния съд. Следователно Съдът отхвърля възражения на правителството по допустимостта на жалбата.

По основателността

50-51. Съдът припомня, че правото на достъп до съд не е абсолютно и подлежи на ограничаване от страна на държавата. Въпреки това ограниченията не могат да са от такова естество, че да засягат самата същност на правото на достъп до съд. Освен това едно ограничение няма да е в съответствие с чл. 6, когато не преследва легитимна цел или е непропорционално на целта, която преследва (вж. *Pasquini v. San Marino*, no. 50956/16, § 156.). Съдът се е произнасял вече, че макар изискването за заплащане на държавни такси по граждански дела, да не може да се разглежда непременно като ограничение на правото на достъп до съд, което само по себе си е несъвместимо с член 6 (вж. *Stankov v. Bulgaria*, no. 68490/01, § 52), размерът на таксите, преценен в светлината на конкретните обстоятелства по дадено дело, включително способността на жалбоподателя да ги заплати, и фазата на производството, на която е наложено това ограничение, са фактори, които са от съществено значение при определянето на това дали дадено лице се е ползвало от правото си на достъп. Съдът подчертава особено важното значение на това, че ограниченията на достъп до съд, които са от чисто финансово естество и които нямат никаква връзка с предмета на делото, трябва да бъдат подложени на особено строг контрол от гледна точка на интересите на правосъдието (напр. *Paykar*

Yev HaghTanak Ltd v. Armenia, no :21638/03, § 45).

55-56. Съдът отбелязва, че жалбоподателят е представил надлежна информация на Националната комисия за финансовото си състояние, както и е поискал освобождаване от такси от първоинстанционния съд, но искането му е било отхвърлено, въпреки представените документи. Не е извършена индивидуална преценка на случая в съответствие с националното законодателство, което изглежда достатъчно ясно, както и в нарушение на решение на Конституционния съд, което посочвало, че даден съдия, отчитайки обстоятелствата по делото и финансовото състояние на ищец, може да реши за всеки отделен случай да го освободи от заплащането на държавна такса, за да гарантира спазването на правото на достъп до съд. Съдът също така отчита и недостатъците във функционирането на Националната комисия от създаването ѝ, които са докладвани от контролните органи на Съвета на Европа през 2013 г. и 2014 г.

57. Съдът отбелязва, че в Албания към съответния момент контролните органи на Съвета на Европа са изразили сериозна загриженост, посочвайки, че „съдиите не са склонни да освобождават лица с финансови затруднения от заплащане на съдебни такси“. Освен това Съдът счита, че размерът на дължимата от жалбоподателя такса е бил прекомерно висок с оглед на размера на получаваните от него месечни помощи, а ограничението е наложено още в началния етап на производството.

58. Съдът отчита и обстоятелството, че след подадена жалба срещу решението на въззивният съд делото е все още висящо пред Върховния съд и националните съдилища така и не са успели да извършват индивидуална оценка на финансовото положение на жалбоподателя, а

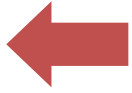
разглеждането на делото по същество изобщо не е започнало.

59. Съдът постановява, че поведението на жалбоподателя, който се е възползвал от възможностите, предвидени във вътрешното законодателство, не може да бъде укорявано. Въпреки това тези усилия са били осуетени в резултат на няколко фактора - недостатъците в работата на Националната комисия за правна помощ и неприемането на необходимите разпоредби по приложение на закона, очевидното нежелание на националните съдии да освобождават от заплащане на такси лицата с недостатъчни финансови средства, невъзможността на първоинстанционния съд да направи правилна преценка на финансовото състояние на жалбоподателя и значителното забавяне на касационното производство. В резултат на това жалбоподателят продължава да е изправен пред несигурност по отношение на перспективата искът му за обезщетение, подаден през 2011 г., да бъде разгледан по същество.

60-61. Поради горните съображения Съдът заключава, че продължаващото бездействие на националните съдилища да преценят дали жалбоподателят отговаря на условията за освобождаване от държавна такса е накърнило самата същност на правото му на достъп до съд. Следователно е налице нарушение на чл. 6 от Конвенцията.

Неправилното тълкуване на предходно решение на ЕСПЧ от страна на националните власти и излизането извън допустимите граници на свободна преценка относно изпълнението му, представляват нарушение на правото на справедлив съдебен процес на жалбоподателя.

Решение по делото [Serrano Contreras v. Spain \(No 2\) \(no. 2236/19\)](#)

Фактите: През 2012 г. ЕСПЧ постановил решение, с което приел, че националните власти са нарушили правото на жалбоподателя на справедлив съдебен процес и решаване на делото в разумен срок във връзка с водено срещу него наказателно производство за измама, подправяне на официални документи и подправяне на документи, свързани с търговска дейност. На базата на това решение жалбоподателят поискал от националния съд отмяна на издадената му присъда. Националният съд уважил искането му относно престъплението подправяне на официални документи, но отхвърлил жалбата му по отношение на останалите престъпления. В хода на производството жалбоподателят не бил изслушан. Той обжалвал неуспешно това решение. По-късно подал и жалба до Конституционния съд, но на 20 февруари 2017 г. тя била отхвърлена като недопустима поради липса на нарушение на основни права.

Решението:

Оплакването за нарушение на чл. 6, § 1 от Конвенцията

Жалбоподателят се оплаква, че е нарушено правото му на справедлив процес, тъй като националният съд погрешно изтъквал предходното решение на Европейския съд по правата на човека с предмет наказателно преследване срещу него. Присъдата му била частично потвърдена без провеждането на открито съдебно заседание.

По допустимостта:

23-29. Съдът отбелязва, че въпреки безспорната връзка на жалбата с предишно негово решение, то тя съдържа нови факти, свързани с твърдяната несправедливост на производството по отмяна, които не са попаднали в обхвата на предходното решение. Приема жалбата за допустима.

По основателността:

30-31. Според жалбоподателя националният съд не е изтъквал правилно предходното решение на ЕСПЧ, поради което не е преразгледал присъдата в цялост срещу него. Правителството твърди, че по отношение на обвинението за измама и подправяне на документи, свързани с търговска дейност, не е следвало да бъдат преразглеждани приетите по делото факти. Поради това счита, че не е налице нарушение на чл. 6, § 1.

32-34. Съдът напомня, че националните власти са свободни в преценката си по какъв начин следва да бъдат изпълнявани решенията му. Както и че крайната цел е жалбоподателят да бъде поставен в позицията, в която би бил, в случай че не са били нарушени правата му.

35-37. Съдът отбелязва, че с предходното си решение е констатирал нарушение на правото на справедлив процес, тъй като присъдата на жалбоподателя се основавала на доказателства, които не са били пряко събрани и проверени от националния съд. Напомня, че намирането на нарушение невинаги води до задължително възобновяване на делото. Отказът да бъде възобновено делото обаче следва да е мотивиран и от своя страна да отговаря на изискванията на чл. 6, § 1. В своето решение националният съд е преценил, че не е налице нарушение на чл. 6, § 1 от Конвенцията по отношение на присъдата на жалбоподателя за измама и подправяне на документи, свързани с търговска дейност, въпреки че Съдът в предходното си решение е установил такова нарушение. Отбелязва се, че независимо от свободата, която националните органи имат по отношение изпълнението на решенията на Съда, то те все пак следва да зачитат приетото в тях.

38-39. Според Съда заключението на националния съд, че констатираното нарушение на чл. 6, § 1 от Конвенцията

касае единствено присъдата в частта ѝ, отнасяща се до подправянето на официални документи, противоречи на вече приетото в предходното решение по казуса на жалбоподателя. Поради тази причина с действията си националният съд е прехвърлил допустимите граници на свободна преценка по отношение на изпълнението на предходното решение на ЕСПЧ, с което е нарушил правото на жалбоподателя на справедлив съдебен процес.

Няма нарушение на член 6, § 1, тъй като Върховният административен съд е изложил достатъчно мотиви в решението си, с което отхвърля искането на жалбоподателката за сезиране на Конституционния съд.

Решение по делото [Šaltinytė v. Lithuania](#) (no. 32934/19)

Виж по-долу раздел [„Забрана на дискриминация“](#)

1) Директива 2014/42/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 3 април 2014 година за обезпечаване и конфискация на средства и облаги от престъпна дейност в Европейския съюз трябва да се тълкува в смисъл, че държането на наркотични вещества с цел разпространението им попада в приложното ѝ поле дори когато всички елементи от състава на това престъпление са ограничени в една-единствена държава членка.

2) Директива 2014/42 трябва да се тълкува в смисъл, че не предвижда само конфискацията на имущество, което съставлява икономическа изгода, произтичаща от престъплението, за което извършителят на това престъпление

е бил осъден, а че предвижда и конфискацията на имущество, което принадлежи на извършителя и за което сезираният с делото национален съд е убеден, че е придобито чрез друго престъпно поведение, при спазване на гаранциите, предвидени в член 8, параграф 8 от тази директива, и при условие че престъплението, за което посоченият извършител е осъден, е сред изброените в член 5, параграф 2 от посочената директива, и че това престъпление може да доведе пряко или косвено до икономическа полза по смисъла на същата директива.

3) Член 8, параграфи 1, 7 и 9 от Директива 2014/42 във връзка с член 47 от Хартата на основните права на Европейския съюз трябва да се тълкува в смисъл, че не допуска национална правна уредба, която позволява отнемането в полза на държавата на имущество, за което се твърди, че принадлежи на лице, различно от извършителя на престъплението, без това лице да има възможност да се конституира като страна в производството за конфискация.

Решение на СЕС по [съединени дела C-845/19 и C-863/19](#) (Преюдициални запитвания, отправени от Апелативен съд Варна)

Директива 2014/42/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 3 април 2014 година за обезпечаване и конфискация на средства и облаги от престъпна дейност в Европейския съюз трябва да се тълкува в смисъл, че не се прилага за правна уредба на

държава членка, съгласно която националният съд постановява конфискация на незаконно придобито имущество в рамките на или след производство, което не се отнася до установяването на едно или няколко престъпления.

Решение на СЕС по [дело C-319/19](#)
(Комисия за противодействие на корупцията и за отнемане на незаконно придобитото имущество срещу ZV и др.)

1) Член 6, параграф 3 от Директива 2012/13/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 22 май 2012 година относно правото на информация в наказателното производство и член 47 от Хартата на основните права на Европейския съюз трябва да се тълкуват в смисъл, че не допускат национално законодателство, което не предвижда процесуален ред за отстраняване, след разпоредителното заседание по наказателно дело, на неяснота и непълнота, които опорочават съдържанието на обвинителния акт и нарушават правото на обвиняемия да му бъде предоставена подробна информация относно обвинението.

2) Член 6, параграф 3 от Директива 2012/13 и член 47 от Хартата на основните права на Европейския съюз трябва да се тълкуват в смисъл, че запитващата юрисдикция е длъжна, доколкото е възможно, да направи съответстващо тълкуване на националното законодателство

относно изменението на обвинението, което тълкуване да даде възможност на прокурора в съдебното заседание да отстрани опорочаващата съдържанието на обвинителния акт неяснота и непълнота по начин, при който правото на защита на обвиняемия е действително и реално защитено. Само ако приеме, че съответстващо тълкуване в този смисъл не е възможно, запитващата юрисдикция следва да остави без приложение националната разпоредба, която забранява прекратяване на съдебното производство и връщане на делото на прокурора за съставяне на нов обвинителен акт.

Решение на СЕС по [дело C-282/20](#)
(Преюдициално запитване, отправено от Специализиран наказателен съд)

Член 19, параграф 1, втора алинея ДЕС и принципът на предимство на правото на Съюза трябва да се тълкуват в смисъл, че национален съд, сезиран с искане за отвод, подадено в допълнение към жалба, с която съдия в съд, който тълкува и прилага правото на Съюза, оспорва решение, с което е преместен без неговото съгласие, трябва — когато с оглед на разглежданото процесуално положение такава последица е наложителна, за да се гарантира предимството на правото на Съюза — да приеме за нищожно определение, с което действащ като последна инстанция орган в състав от един съдия е отхвърлил посочената жалба, ако от всички

условия и обстоятелства, при които е протекъл процесът по назначаване на този съдия, заседаващ в едноличен състав, следва, че той е назначен в явно нарушение на основни правила, които са неразделна част от изграждането и функционирането на съответната съдебна система, и че почтеността на резултата, до който е довел посоченият процес на назначаване, е застрашена поради пораждането у правните субекти на оправдани съмнения относно независимостта и безпристрастността на съдията по делото, така че посоченото определение не може да бъде считано за постановено от независим и безпристрастен съд, предварително създаден със закон, по смисъла на посочения член 19, параграф 1, втора алинея ДЕС.

Решение на СЕС (голям състав) по [дело C-487/19](#)

Член 20, параграф 3 от Рамково решение 2005/214/ПВР на Съвета от 24 февруари 2005 година относно прилагането на принципа за взаимно признаване на финансови санкции, изменено с Рамково решение 2009/299/ПВР на Съвета от 26 февруари 2009 г., трябва да се тълкува в смисъл, че дава право на органа на изпълняващата държава членка да откаже да изпълни решение — по смисъла на член 1, буква а) от това рамково решение и за налагане на финансова санкция за пътнотранспортно нарушение — ако е връчено на адресата си, без да е

приложен превод на разбираем за него език на частите, които са от съществено значение, за да може той да разбере в какво е обвинен и да упражни в пълен обем правото си на защита, и без да му е предоставена възможност да получи такъв превод при поискване.

Решение на СЕС по [дело C-338/20](#)

Член 27, параграф 3, буква ж) и параграф 4, както и член 28, параграф 3 от Рамково решение 2002/584/ПВР на Съвета от 13 юни 2002 година относно европейската заповед за арест и процедурите за предаване между държавите членки, изменено с Рамково решение 2009/299/ПВР на Съвета от 26 февруари 2009 г., разглеждани във връзка с правото на ефективна съдебна защита, гарантирано с член 47 от Хартата на основните права на Европейския съюз, трябва да се тълкуват в смисъл, че лице, предадено на издаващия съдебен орган в изпълнение на европейска заповед за арест, има право да бъде изслушано от изпълняващия съдебен орган, когато този орган е сезиран от издаващия съдебен орган с искане за съгласие в съответствие с тези разпоредби от посоченото рамково решение, като изслушването може да се проведе в издаващата държава членка и в този случай нейните съдебни органи са длъжни да гарантират, че правото на съответното лице да бъде изслушано се упражнява надлежно и ефективно, без прякото участие на изпълняващия съдебен орган.

Изпълняващият съдебен орган следва обаче да гарантира, че разполага с достатъчно информация, по-специално относно становището на съответното лице, за да може да произнесе при пълно познаване на фактите — и при пълно зачитане на правото на защита на това лице — решението си по искането за съгласие, отправено на основание член 27, параграф 4 или на

основание член 28, параграф 3 от Рамково решение 2002/584, и при необходимост да поиска издаващият съдебен орган незабавно да му предостави допълнителна информация.

Решение на СЕС по [съединени дела C-428/21 PPU и C-429/21 PPU](#)

4. ПРАВО НА ЗАЧИТАНЕ НА ЛИЧНИЯ И СЕМЕЕН ЖИВОТ

Жалбоподателката не е представила никакви доказателства в подкрепа на това, че намаляването на възнаграждението ѝ е имало сериозни последици върху „интимния кръг“ на личния ѝ живот, поставяйки я в тежко финансово положение, въпреки че е била лишена от възнаграждението си за период от приблизително една година, преди отстраняването ѝ от длъжност да бъде отменено от ВАС. След тази отмяна националното законодателство ѝ предлага възможността да получи обезщетение за пропуснатите възнаграждения. Следователно загубата на доходи след предварителното изпълнение на мярката за отстраняване от длъжност се оказва временна.

Относно професионалната репутация на жалбоподателката, Съдът припомня, че самите дисциплинарни производства и наказания срещу жалбоподателката не могат да доведат до приложимостта на член 8 от Конвенцията. В конкретния случай по отношение на публичността, за която жалбоподателката обвинява ВСС, че е дал на нейното дело, Съдът отбелязва, че като председател на Съюза на съдиите, тя е била обществена личност, която е

предизвикала интерес в медиите, и че с приноса на жалбоподателката и председателстваната от нея асоциация дисциплинарното производство срещу нея предизвиква обществен дебат относно дейността на ВСС по дисциплинарни въпроси, както и че не всички публикации са били с отрицателен характер. При тези обстоятелства Съдът не счита, че дисциплинарните наказания, наложени на жалбоподателката, са имали последици за нейната репутация, достигнали нивото на тежест, изисквано от член 8 от Конвенцията. Затова оплакването ѝ е отхвърлено като несъвместимо *ratione materiae*.

Решение по делото [Miroslava Todorova c. Bulgarie \(no.40072/13\)](#)

Съдът обявява за явно необосновано оплакването на жалбоподателя по чл. 8 от Конвенцията, че освобождаването му като съдия в резултат на дисциплинарно производство, е накърнило неговата репутация и чест, като приема, че намесата в правото на жалбоподателя е предвидена в закона и е преследва легитимна цел. По време на производството жалбоподателят се е възползвал от адекватни

процесуални гаранции и предвид свободата на преценка, с която се ползват националните власти, наложеното му дисциплинарно наказание е оправдано с относими и достатъчни съображения и е пропорционално на установените професионални пропуски, така че не представлява непропорционална намеса в правото му на зачитане на личния му живот.

Решение по делото [Donev c. Bulgarie \(no.72437/11\)](#)

Публикуването на недоказани твърдения и изопачени факти по отношение на наказателни присъди на починал, който приживе е бил реабилитиран, засяга правото личен и семеен живот на неговите близки и е в нарушение на чл. 8 от Конвенцията. Националните съдилища са нарушили позитивните си задължения по чл. 8, като не са предоставили ефективна защита на жалбоподателката.

Решение по делото [M. L. v. Slovakia \(no. 34159/17\)](#)

Фактите: През 1999 г. покойният син на жалбоподателката, католически свещеник, получил присъда за сексуално насилие и застрашаване на моралните ценности на подрастващите. През 2002 г. отново бил признат за виновен за хулиганство, изразяващо се в извършване на сексуални актове на публично място. През 2001 и 2003 г. той бил реабилитиран за всяко от извършените престъпления, а през 2006 г. починал.

Две години след смъртта на сина на жалбоподателката три вестника

публикували статии, касаещи присъдата му за сексуално насилие, в които се коментирала вероятна връзка между нея и предполагаемото му самоубийство. В статиите се твърдяло, че преди самоубийството си синът на жалбоподателката признал за извършването на деянията. Навеждали се твърдения, че епископът, на когото синът на жалбоподателката бил подчинен, знаел за повдигнатите обвинения, а църквата гарантирала за неговото добро поведение. Поради тази причина той не бил задържан и осъден за престъпленията. Статиите съдържащи информация за цялото име на сина на жалбоподателката, негови снимки, както и подробни данни за неговия личен и интимен живот.

През август 2008 г. жалбоподателката инициирала производства срещу издателите на трите вестника, като търсила защита на личната си неприкосновеност, както и на тази на починалия си син. Според нея в статиите се излагали множество неверни твърдения. Заявила, че синът ѝ се признал за виновен единствено за обвинението в хулиганство, както и че една предполагаемите му жертви оттеглила обвиненията си срещу него. Не и било известно някой да е гарантирал за поведението на сина ѝ по време на процесите срещу него. Освен това заявила, че синът ѝ починал вследствие на наркотична интоксикация и медицинска грешка. Според нея в статиите синът ѝ бил представен като престъпник, а действията му като „гнусни педофилски оргии“, с което се целяла сензация и повишаване на продажбите на вестниците.

В хода на процеса авторите на статиите отказали да назоват конкретен източник, въз основа на който са основани материалите им. Посочили статии, публикувани в интернет и други медии, наказателното дело и разговори с неназовани лица от епархията, както и гореспоменатия епископ, който от своя

страна отрекъл да е давал такава информация.

През 2012 г. първоинстанционният съд постановил решение, с което задължил тримата ответници да публикуват официално извинение на жалбоподателката за публикуването на неверни данни, касаещи починалия ѝ син. Исканията ѝ за финансово обезщетение били отхвърлени. Решението било обжалвано от жалбоподателката и отменено от втората инстанция, а делото върнато за ново разглеждане на първоинстанционния съд. Районният съд отново отказал да уважи иска ѝ за обезщетение. Този път като мотиви посочил, че бидейки свещеник, синът на жалбоподателката бил публична фигура и като такава следвало да търпи критика в по-широки граници. Също било посочено, че наказателното преследване срещу него било от обществен интерес и медиите са имали право да изнесат данните за него.

Това решение също било обжалвано, като гореинстанционният съд го потвърдил. Жалбоподателката подала жалба и до Конституционния съд, твърдейки, че решението накърнява правата ѝ по чл. 6 и 8 от Конвенцията. През февруари 2017 г. жалбата ѝ била оставена без разглеждане като недопустима.

Решението:

Оплакването за нарушение на чл. 8 от Конвенцията

Жалбоподателката се оплаква, че отхвърлянето на исковете ѝ от националните съдилища представлява нарушение на правото ѝ на личен живот, гарантирано от чл. 8 от Конвенцията.

По допустимостта:

23-25. Съдът потвърждава, че проявата на уважение към починалите и зачитането на личността им с оглед чувствата на техните близки попада в рамките на чл. 8 от

Конвенцията. Той приема, че ефектът от твърденията, изложени във въпросните статии за сина на жалбоподателката, надминават „прага на тежест“, изискван от практиката на Съда (вж. *Denisov v. Ukraine [GC]*, no. 76639/11, § 112.), и че съответно личният живот на жалбоподателката бил засегнат в степен, която прави приложим член 8 от Конвенцията.

По основателността:

34-36. Според Съда в настоящия случай следва да бъдат изследвани следните обстоятелства: известността на засегнатия и предишното му поведение, съдържанието и последиците от публикациите, както и приноса, които те имат към дебата от обществен интерес.

37-39. Съдът отбелязва, че синът на жалбоподателката не бил известна публична фигура приживе, както са приели националните съдилища. Съответно същият не следва да търпи по-висока степен на критика. Също така, въпреки че същият бил осъждан и дори да се приеме, че наказателното преследване срещу него е предизвикало публичен интерес, той не следва да бъде лишаван от защитата на чл. 8. Мотив за това е изминалото време, изтърпяването на присъдите, както и реабилитацията на сина на жалбоподателката и неговото право на реинтеграция в обществото.

40-45. Съдът напомня задължението на журналистите да предават достоверна и прецизна информация. Отбелязва и характера на статиите, който е насочен към сензация, както и обстоятелството, че се съдържат снимки на починалия. Според Съда изложените твърдения са представени като факти от авторите им без за това да са представени конкретни доказателства или достоверни източници.

46-48. Съдът приема, че националните съдилища не са изследвали в достатъчна степен относимите факти към случая и

събраните доказателствата, в частност посочените от журналистите източници на информация. Авторите на статиите от своя страна не са уважили личния живот на сина на жалбоподателката. Освен това изопачените факти и непроверената информация са от такъв характер, който може да засегне чувствата на жалбоподателката.

49-54. Съдът се съгласява, че темата за сексуално насилие, извършено от духовник и отношението на Римската католическа църква към него, представлява въпрос от публичен интерес. Въпреки това медиите са имали възможност да информират обществеността, зачитайки правата на сина на жалбоподателката. Разграничава се изнасянето на конкретни факти, допринасящи за обществения дебат, от изнасянето на недоказани твърдения, касаещи нечий личен живот. Според Съда в

конкретния случай статиите не се характеризират като такива, допринасящи за обществения дебат, а са по-скоро като провокативни и целящи сензация.

55-59. Съдът приема, че е било от ключово значение националните съдилища да изследват в цялост баланса между публичния интерес и индивидуалните права на жалбоподателката, но те са се провалили в тази си задача. Счита също, че отказът на Конституционния съд да разгледа жалбата на М. Л. представлява прекомерен формализъм, който е в разрез със защитата, която чл. 8 гарантира.

В заключение Съдът приема, че е налице нарушение на позитивните задължения на националните органи да осигурят защита на правото на личен и семеен живот на жалбоподателката, следователно са нарушили разпоредбата на чл. 8 от Конвенцията.

5. СВОБОДА НА ИЗРАЗЯВАНЕ

Дисциплинарното производство и наложените наказания са били достатъчно свързани с публично изразените от жалбоподателката позиции, за да се считат за намеса от страна на обществените органи в упражняването на нейното право на свобода на изразяване на мнение. Те са предвидени в закона и преследват легитимна цел да осигурят правилното функциониране на наказателното правосъдие с оглед „гарантиране на авторитета (...) на съдебната власт“ и предотвратяване на престъпления. Съдът обаче намира, че тази намеса не може да се счита за „необходима в едно демократично общество“, вземайки предвид функциите, заемани от жалбоподателката, естеството на изразените от нея позиции и на техния контекст, както и на тежестта на наложените наказания и процесуалните гаранции, от които тя се е ползвала. Той посочва, че позициите ѝ очевидно са били част от дебат по въпроси от общ интерес, в който тя участва в качеството си на председател на основното професионално сдружение на съдиите в страната. От това следва, че нейната свобода на изразяване трябва да се ползва с високо ниво на защита и че всяка намеса в упражняването на тази свобода трябва да бъде обект

на строг контрол, който върви ръка за ръка с ограничена преценка от властите на ответната държава. Освен това в настоящия случай по делото няма нищо, което да сочи, че твърденията на жалбоподателката са били напълно лишени от фактическа основа или са излезли извън обхвата на приемливата строго професионална критика. Колкото до тежестта на наложените дисциплинарни мерки и особено – уволнението на жалбоподателката, Европейският съд намира, че те са имали „възпиращ ефект както върху жалбоподателката, така и върху другите съдии, и ги е обезкуражило да изразяват критични мнения за действията на ВСС или по-общо по въпроси, свързани с независимостта на съдебната власт“. В заключение Съдът намира, че националните органи не са посочили в решенията си достатъчно релевантни съображения, които да обосноват, че дисциплинарното производство и наложените санкции са били необходими и пропорционални на преследваните цели. Затова е налице нарушение на чл. 10.

Решение по делото [Miroslava Todorova](#) c. [Bulgarie](#) (no.40072/13)

Макар и не изрично, съдилищата са признали по същество, че осъждането на жалбоподателите за клевета е било в нарушение на правото им на изразяване. Като не са им присъдили обезщетение обаче, те са нарушили чл. 10.

Решение по делото [The Association of Investigative Reporters and Editorial Security of Moldova and Sanduța v. the Republic of Moldova \(no. 4358/19\)](#)

Фактите: Жалбоподателите са неправителствена организация и журналист, които месец преди президентските избори през 2016 г. публикували статия с твърдения, че един от основните кандидати и социалистическата партия са финансирани от офшорна компания, свързана с Русия. През 2018 г. партията осъдила жалбоподателите за клевета. След комуникирането на настоящата жалба на правителството, правителственият агент подал молба до апелативния съд за преразглеждане на решението му от 2018 г. и за присъждане на жалбоподателите на обезщетение за неимуществени вреди. В рамките на възобновеното производство апелативният съд отменил решението си от 2018 г. и отхвърлил иска за клевета като неоснователен, но отказал да признае за установено нарушение на правата на жалбоподателите по чл. 10 от Конвенцията и да им присъди обезщетение.

Решението:

18. Жалбоподателите се оплакват, че подвеждането им под отговорност за клевета е нарушило правото им на свобода на изразяване по чл. 10.

19-22. Правителството възразява срещу допустимостта на оплакването като твърди, че апелативният съд е признал нарушението

на правата на жалбоподателите и е отхвърлил иска за клевета, което представлявало справедливо обезщетение за жалбоподателите и следователно те са загубили статута си на жертва. Съдът повтаря, че благоприятно за жалбоподателя решение или мярка по принцип не са достатъчни, за да го лишат от статута на жертва, освен ако националните власти не са признали, изрично или по същество, и след това не са предоставили обезщетение за нарушението на Конвенцията. Съдът е готов да приеме за целите на настоящото дело, че резултатът от производството е равнозначен на признаване на нарушението по същество, но констатира, че на жалбоподателите не е било присъдено обезщетение и поради това отхвърля възразението на правителството.

23-26. По съществуващото на оплакването Съдът приема, че цялостният резултат от възобновеното производство е равнозначен на признаване по същество на нарушението на чл. 10. С оглед на собствената си съдебна практика обаче (вж. по-конкретно *Kommersant Moldovy v. Moldova*, no. 41827/02, § 36) и като отбелязва, че в първо-началното производство националните съдилища не са осъществили баланс между различните засегнати интереси Съдът не вижда причина да се отклони от заключението си по допустимостта на оплакването и не счита за необходимо да го разглежда отново по същество. Следователно е нарушение на чл. 10 от Конвенцията.

Не е налице нарушение на чл. 10 от Конвенцията, тъй като бързото производство, в което журналист е бил санкциониран за публикуване на неверни твърдения относно кандидат на местните избори, е обслужвало легитимната цел осигуряване на честен изборен процес, а съдилищата са постигнали справедлив баланс между засегнатите интереси в контекста на предизборна кампания, изложили са релевантни и достатъчни съображения и няма данни за процесуална несправедливост или неравенство.

Решение по делото [Staniszewski v. Poland \(no. 20422/15\)](#)

Фактите: През 2014 г. жалбоподателят – журналист и редактор на местен безплатен месечен информационен бюлетин, бил санкциониран за неверни твърдения, направени от него в два броя на бюлетина по време на предизборната кампания за местните избори по отношение на кмета на общината G.G., който се кандидатира отново. В бързото производство, предвидено в Изборния кодекс (ИК) в случай на разпространение на невярна информация за кандидат, съдът постановил изземване на двата броя на бюлетина, както и неговият издател и жалбоподателят да се въздържат от разпространение на спорните твърдения, да публикуват изявление, че са неверни, да се извинят и да заплатят солидарно в полза на благотворителна организация сума, равняваща се на приблизително 2 500 евро. Г-н Станишевски обжалвал, но без успех. G.G. бил преизбран.

Решението:

35-36. Жалбоподателят се позовава на чл. 6 и чл. 10 от Конвенцията и се оплаква, че

гарантираното му от чл. 10 право на свобода на изразяване било нарушено в бързото производство по ИК. Съдът намира, че следва да разгледа оплакването единствено през призмата на чл. 10, и го приема за допустимо.

37-40. Жалбоподателят подчертава, че в качеството си на журналист се ползва от защита като „обществен страж“. От своя страна G.G., като политик, следвало да прояви повече търпимост към критика. Намесата на властите не преследвала легитимна цел. Спорните публикации не засегнали репутацията на G.G., нито повлияли на изборния резултат. Жалбоподателят изтъква, че е обсъждал важни за общината въпроси, а не личния живот на G.G., и че е следял неговите действия в течение на целия му мандат, но той изчакал да се оплаче в предизборния период, за да се възползва от специалното производство по ИК. Жалбоподателят счита това производство за несъвместимо с чл. 10 от Конвенцията. Подчертава, че е получил информацията от публични източници. Намира наложената му санкция за непропорционална.

41-43. Правителството поддържа, че осъществената намеса е била предвидена в ИК и е преследвала легитимната цел защита на репутацията и правата на другите. Кандидатите трябвало да бъдат защитени срещу невярна информация, за да се осигури надлежен изборен процес. Съдилищата анализирали засегнатите интереси в съответствие със залегналите в чл. 10 принципи, т.е. намесата била пропорционална и необходима. Жалбоподателят не изпълнил съпътстващите свободата на изразяване задължения и отговорности и не спазил журналистическата етика, тъй като публикациите съдържали неверни фактически твърдения. Той не представил доказателства за верността им, не оспорил преценката на първоинстанционния съд, че

са неверни, нито доказал, че е проявил дължимата грижа при събирането на информация, т.е. не можело да се приеме, че е действал добросъвестно. Властите дължали твърд и бърз отговор. Наложена парична санкция била 10 пъти по-малка от максимално възможната съгласно закона.

44-45. Съдът отбелязва, че страните не спорят относно наличието на намеса в свободата на изразяване на жалбоподателя. Намира, че тя несъмнено е била предвидена в ИК и е преследвала легитимната цел защита на репутацията и правата на другите, в случая на G.G. като кандидат, както и защита на честността на изборния процес, а оттам и на правата на избирателите. По въпроса дали тя е била „необходима в едно демократично общество“, който остава да реши, Съдът напомня установените в практиката му общи принципи (напр. *Pedersen and Baadsgaard v. Denmark* [GC], no. 49017/99, §§ 68-70 и 76 *in limine*, с още препратки):

а) Тестът за „необходимост“ изисква Съдът да определи дали спорната намеса е отговаряла на належаща обществена нужда. Договарящите държави имат известна свобода на преценка относно наличието на такава нужда, но тази свобода върви ръка за ръка с европейския контрол, който обхваща както законодателството, така и взетите въз основа на него решения, в т.ч. съдебните.

б) Задачата на Съда не е да заеме мястото на националните съдилища, а да прецени от гледна точка на чл. 10 решенията, които те са постановили в съответствие с тази свобода. Контролът му обаче не се ограничава до въпроса дали ответната държава е упражнила дискрецията си разумно, внимателно или добросъвестно. Той трябва да разгледа спорната намеса в светлината на случая като цяло, включително съдържанието на коментарите, за които е бил санкциониран жалбоподателят, и контекста, в който ги е направил.

в) По-специално, Съдът следва да определи дали съображенията, изложени от националните органи като оправдание за намесата, са били релевантни и достатъчни и дали взетата мярка е била пропорционална на преследваната легитимна цел, при което трябва да се увери, че властите са се основали на приемлива оценка на относимите факти и са приложили стандарти, съобразени със залегналите в чл. 10 принципи.

г) Съдът е посочвал, че изискването верността на дадено фактическо твърдение да бъде доказана в съответствие с един разумен стандарт не противоречи на чл. 10 (напр. *Rumyana Ivanova v. Bulgaria*, no. 36207/03, §§ 39 и 68), и е тълкувал липсата на направено от жалбоподателите усилие да се защитят по този начин като факт, който не е в тяхна полза (*Mahmudov and Agazade v. Azerbaijan*, no. 35877/04, § 44). Той обаче е приемал и че ако даден жалбоподател очевидно е участвал в обществен дебат по важен въпрос, от него не следва да се изисква задоволяване на стандарт, по-висок от полагането на необходимата грижа. При такива обстоятелства задължението за доказване на фактическите твърдения може да го лиши от защитата, която предоставя чл. 10 (напр. *Makraduli v. the former Yugoslav Republic of Macedonia*, nos. 64659/11, 24133/13, § 75).

46-48. В настоящия случай Съдът напомня, че свободните избори, заедно със свободата на изразяване, и по-специално на политически дебат, са основата на всяка демократична система. Двете права са взаимнозависими и всяко от тях подсилва другото, поради което е особено важно в предизборен период да се позволи свободното разпространение на всякакви мнения и информация. Този принцип се прилага както за национални, така и за местни избори (*Kwiecień v. Poland*, no. 51744/99, § 48). Същевременно Съдът признава, че е важно честността на изборния процес да бъде защитена срещу

невярна информация, която може да повлияе изборните резултати, и е необходимо да бъдат създадени процедури за ефективна защита на репутацията на кандидатите (*mutatis mutandis*, *Brzeziński v. Poland*, no. 47542/07, § 35). Съдът отбелязва, че в качеството си на заемач публичен пост и на кандидат в избори, G.G. неизбежно и съзнателно се е изложил на обществено внимание. Член 10 обаче не гарантира съвсем неограничена свобода на изразяване, дори и що се отнася до медийното отразяване на въпроси от сериозен обществен интерес и на политически фигури. Посочените в чл. 10, § 2 „задължения и отговорности“, които се отнасят и за пресата, придобиват важност, когато става въпрос за атака срещу репутацията на поименно посочени лица и за засягане на „правата на другите“, както е в случая, и са основание защитата, осигурена на журналистите от чл. 10 при отразяване на въпроси от общ интерес, да бъде подчинена на условието те да действат добросъвестно, за да предоставят точна и надеждна информация, в съответствие с журналистическата етика (*mutatis mutandis*, *Bladet Tromsø and Stensaas v. Norway* [GC], no. 21980/93, § 65).

49-53. Съдът се съгласява с националните съдилища, че спорните твърдения са до голяма степен от фактическо естество. Според първоинстанционния съд G.G. е доказал за всяко от тях, че е невярно. Пред този съд жалбоподателят не се е позовал на доказателства в подкрепа на верността им, нито е поискал допускането на нови доказателства, а само е заявил, че информацията е от публични официални източници, без да ги посочи. В жалбата си срещу първоинстанционното решение, подадена чрез избран от него адвокат, той не е оспорил заключението на съда, че фактическите му твърдения са неверни, и във въззивното производство не е представил доказателства за източниците си или въобще за верността на тези твърдения,

без правдоподобно обяснение за това. Както в националното производство, така и пред Съда, той не е посочил източниците си и не е доказал, че е действал с необходимата грижа и че предварителното проучване, което е извършил, е било добросъвестно и в съответствие със задължението на журналиста да проверява фактическите твърдения (вж. цитираното *Rumyana Ivanova*). Националните съдилища са балансирани два конкуриращи се интереса – този на всички участници в предизборната кампания да могат да използват всяко възможно средство за повлияване на избирателите и правото на кандидатите да бъдат защитени срещу неверни твърдения. Съдът напомня, че „[к]огато балансирането е извършено от националните власти съобразно с установените в неговата практика критерии, той изисква силни аргументи, за да замени тяхното становище със своето собствено“ (*Von Hannover v. Germany* (no. 2) [GC], nos. 40660/08, 60641/08, § 107). С оглед на горното той е убеден, че изложените от националните съдилища съображения за санкционирането на жалбоподателя са релевантни и достатъчни по смисъла на юриспруденцията му.

54-55. Съдът не приема довода на жалбоподателя, че самото използване на бързото производство по ИК е в нарушение на чл. 10 от Конвенцията. Отбелязва, че много кратките срокове на провеждането му имат за цел да осигурят надлежно провеждане на предизборната кампания, като предотвратят нарушения на личните права на кандидатите, които са в състояние да засегнат изхода от изборите. Напомня, че предоставянето на такова бързо средство за защита в периоди на предизборна кампания – било на национално, било на местно ниво – обслужва легитимната цел да осигури честност на изборния процес и не следва да бъде поставяно под въпрос от гледна точка на Конвенцията (цитираното *Kwicień*, § 55). В същото време, колкото и желателно

да е експедитивното разглеждане на свързаните с избори спорове, то не бива да води до нередно намаляване на процесуалните гаранции. В това отношение Съдът отбелязва, че макар и жалбоподателят да е бил уведомен за делото само ден преди насроченото заседание, през този ден той е имал възможност да ангажира адвокат, но нищо не сочи да е направил такъв опит. Производството се е отнасяло за двата последни броя на бюлетина, редактирани изцяло от него. Той не е представил никакви доказателства (срв. и обратно, цитираното *Kwicień*, § 55). Следователно не личи делото да е било от особена сложност, така че за него да е било трудно да се защити ефективно. Във въззивното производство е бил представляван от ангажиран от него адвокат. Ето защо Съдът не е убеден, че обстоятелствата в случая разкриват липса на процесуална справедливост и равенство, която би могла да породи проблем от гледна точка на чл. 10 (срв. и обратно, *Steel and Morris v. the United Kingdom*, no. 68416/01, § 95).

56. Относно естеството и тежестта на санкцията Съдът отбелязва, че жалбоподателят не е предоставил данни за финансовото си състояние, за да се прецени дали присъдената сума е била прекомерна и го е натоварила с непропорционално бреме, нито е ясно каква сума е заплатил действително, при положение че неговата и на издателя отговорност е била солидарна.

57-58. По горните съображения и предвид свободата на преценка на държавата при прилагането на бързото производство по ИК Съдът е на мнение, че намесата, от която се оплаква жалбоподателят, може да се приеме за „необходима в едно демократично общество“ и е била пропорционална на преследваната легитимна цел по смисъла на чл. 10, § 2 от Конвенцията. Съответно, не е налице нарушение на чл. 10.

6. ЗАЩИТА НА СОБСТВЕНОСТТА

Замразяването на банковите сметки на жалбоподателите (правозащитник и неговата неправителствена организация), което следва да се разглежда като мярка за контрол върху използването на собствеността, е било незаконно тъй като жалбоподателите не са принадлежали към категориите лица, по отношение на които може да се прилага мярката за пор съгласно вътрешното право; не са били обвинени в никакво престъпление и от материалите по делото не става ясно, че те биха могли да бъдат „лица, които могат да носят материална отговорност“ за престъпните действия на друго обвиняемо лице.

Решение по делото [Democracy and Human Rights Resource Centre and Mustafayev v. Azerbaijan](#) (nos. 74288/14 and 64568/16)

Виж по-долу раздел [„Други права“](#)

7. ЗАБРАНА ЗА ДИСКРИМИНАЦИЯ

Автоматичното поставяне на фамилното име на бащата пред това на майката във фамилното име на детето им, когато те не са постигнали съгласие относно поредността на имената, без възможност за преценка на конкретните обстоятелства, представлява различно третиране единствено въз основа на пола, което няма оправдание от гледна точка на Конвенцията, въпреки че детето може да промени тази поредност, след като навърши пълнолетие. Възприетото нормативно разрешение може да е необходимо на практика и не е непременно в противоречие с Конвенцията, но невъзможността за отклоняване от него е прекалено сурова и дискриминационна по отношение на жените и е в нарушение на чл. 14 във вр. с чл. 8 от Конвенцията.

Решение по делото [León Madrid c. Espagne \(n° 30306/13\)](#)

Фактите: През 2005 г. жалбоподателката установила, че е бременна от J.S.T.S., с когото вече се била разделила. Бившият ѝ партньор настоял за прекратяване на бременността, но тя преустановила всякакъв контакт с него и родила дъщеря, която била вписана в регистъра за гражданското състояние с нейното фамилно име. В началото осигурявала на J.S.T.S. възможност да вижда детето, но скоро престанала, тъй като преценила, че той упражнява върху него психичен тормоз.

През 2006 г. J.S.T.S. предявил иск за установяване на бащинство. Съдът го уважил и постановил дъщеря им да носи неговото фамилно име, следвано от фамилното име на майката. Жалбоподателката атакувала решението, като искала нейното фамилно име да фигурира на първо място. Жалбата ѝ била отхвърлена с мотиви, че приложимата нормативна уредба позволява това само при изрично съгласие на двамата родители. След като касационната ѝ жалба била обявена за недопустима поради липса на интерес, жалбоподателката сезирала Конституционния съд (КС) с оплакване, че са нарушени конституционните разпоредби за забрана на дискриминацията и за справедлив процес. КС приел, че тя не е изпълнила изискването да обоснове особената конституционна важност на жалбата си и я обявил за недопустима.

Решението:

26. Жалбоподателката се позовава на чл. 14 (забрана на дискриминацията) във връзка с чл. 8 (право на зачитане на личния и семеен живот) от Конвенцията и се оплаква, че приложимото към момента на събитията испанско законодателство налагало фамилното име на бащата да фигурира на първо място, вместо въпросът да бъде решаван във всеки отделен случай с оглед на обстоятелствата около бременността и раждането на детето.

27-41. Съдът отхвърля възражението за недопустимост на жалбата поради неизчерпване на вътрешноправните средства за защита, направено от правителството на няколко основания. По първото от тях – че жалбоподателката не е

повдигнала въпроса за фамилните имена пред първоинстанционния съд, той намира, че като се е противопоставила на признаването на бащинството на бившия си партньор, жалбоподателката имплицитно се е противопоставила и на смяната на фамилното име на детето, както и че възражението срещу поредността на имената би било преждевременно, докато не стане известно решението относно бащинството. По второто основание – че пред националните съдилища жалбоподателката не се е позовала на чл. 14 и чл. 8 от Конвенцията или аналогичните им конституционни разпоредби, Съдът отбелязва, че пред КС тя се е основала на конституционната забрана за дискриминация, а фактите попадат в приложното поле на чл. 8, макар да не се е позовала на него изрично (вж. относно избора на фамилно име на децата *Cusan et Fazzo c. Italie*, no. 77/07, §§ 56-57, и *Bijleveld c. Pays-Bas* (déc.), no. 42973/98). Като напомня, че изискването за изчерпване е удовлетворено, когато оплакванията са били направени пред националните съдилища „поне по същество“ преди да бъдат повдигнати пред него (напр. *Fressoz et Roire c. France* [GC], no. 29183/95, § 37), Съдът приема, че оплакването от неоправданото и произволно предимство на фамилното име на бащата следва да се счита за направено от гледна точка на чл. 14 във връзка с чл. 8 от Конвенцията. И накрая правителството твърди, че жалбоподателката не е обосновала интереса си от касационно обжалване и особената конституционна важност на жалбата си пред КС, както и че оплакването ѝ е абстрактно и испанските съдилища не са били в състояние да му отговорят. Съдът отбелязва, че КС не е установил неизчерпване на касационното обжалване, а що се отнася до обосновката на особената конституционна важност той препраща към принципите, установени в решенията, в които вече е имал случай да се произнесе

във връзка с това изискване (*Morales Rodríguez et Vázquez Moreno c. Espagne*, n° 3696/16, 4503/16, §§ 28 и сл., *Haddad c. Espagne*, n° 16572/17, *Saber et Boughassal c. Espagne*, n° 76550/13, 45938/14, и *Arribas Antón v. Spain*, no. 16563/11, както и *Alvarez Juan c. Espagne* (déc.), n° 33799/16). В настоящия случай въпросът не е дали конституционна важност е била налице, както по цитираното *Arribas Antón*, а трябва да се прецени до каква степен жалбоподателката е изпълнила задължението си да я обоснове и дали евентуалният ѝ неуспех да го стори може да доведе до недопустимост на жалбата ѝ пред Съда поради неизчерпване на вътрешните средства за защита (вж. в това отношение цитираните *Haddad, Saber et Boughassal* и *Alvarez Juan*). Съдът намира, че тя е направила „усилие да се аргументира“, макар и да не е посветила на въпроса специален раздел в жалбата си до КС (вж. за обратното цитираното *Morales Rodríguez et Vázquez Moreno*, § 40), която при това е подала само няколко месеца след решението на КС, уточняващо свързаните със задължението за обосноваване изисквания (вж. цитираното *Alvarez Juan*, § 28), когато все още не е съществувала добре установена практика. Според Съда жалбоподателката е дала възможност на националните съдилища и на КС да поправят твърдяното нарушение.

42-49. Правителството счита жалбата за недопустима и защото поставеният въпрос е по същество идентичен с разгледания в решението за недопустимост по делото *Bijleveld c. Pays-Bas* ((déc.), no. 42973/98). Съдът отхвърля възражението, като напомня, че за да определи дали дадена жалба „представлява по същество дело, вече разгледано от Съда“ съгласно чл. 35 § 2 b) от Конвенцията, той проверява дали двете жалби се отнасят по същество за същото лице, същите факти и същите оплаквания (напр. *Amarandei et autres*

с. Roumanie, n° 1443/10, §§ 106-111), а в случая първото условие не е изпълнено. Правителството твърди също така, че жалбоподателката няма качеството на „жертва“, тъй като става въпрос за права на дъщеря ѝ, а не за нейни права. Съдът отбелязва, че националните съдилища са я признали за легитимирана в производството. Като напомня и практиката си, че изборът на собствено име на детето попада в личната сфера на родителите, което се отнася и за фамилното име (цитираното *Cusan et Fazzo*, § 56), той отхвърля и това възражение и обявява жалбата за допустима.

50-57. По съществуващото на оплакването жалбоподателката поддържа, че разпоредбата, установяваща предимство на фамилното име на бащата единствено въз основа на пола, без оглед на конкретните обстоятелства, е дискриминационна и архаична. Самият законодател преценил, че е необходимо поправка на това положение, произтичащо от патриархален и остарял модел, и приетият през 2011 г. нов закон предвиждал при липса на съгласие между родителите съдията да определи реда на фамилните имена въз основа на висшия интерес на детето. Според жалбоподателката твърдяната дискриминация не може да бъде оправдана от съображения за правна сигурност, нито за детето е от полза да носи името на човек, с когото въобще не е живяло в един дом. Правителството твърди, че не е налице дискриминация, тъй като на децата се дават фамилните имена и на двамата родители, които са свободни да определят тяхната поредност. Единствено при липса на съгласие законът урежда поредността по съображения от обществен интерес – защита на непълнолетните и правната сигурност, за да се избегне разлика в имената на братя и сестри с едни и същи родители, и предоставял временно решение до навършването на пълнолетие, в интерес

на детето, поради което мярката била пропорционална на преследваната цел. Във всеки случай приложимото към момента на разглежданите събития законодателство се вместило в рамките на свободата на преценка на държавата и имало обективна основа в обществен интерес (цитираното *Bijleveld*). Приетото през 2011 г. изменение не означавало, че предишната уредба противоречи на Конвенцията.

58-59. Съдът приема, че тъй като предмет на жалбата е твърдяното дискриминиране на жалбоподателката в резултат на определената поредност на фамилните имена на малолетната ѝ дъщеря, чл. 14 в съчетание с чл. 8 от Конвенцията са приложими (напр. *Garnaga c. Ukraine*, n° 20390/07, § 36). Що се отнася до спазването им, той препраща към общите принципи, установени по цитираното дело *Cusan et Fazzo*, §§ 58-61.

60-62. По въпроса дали в случая е налице различно третиране на лица в аналогично положение Съдът отбелязва, че съгласно приложимото към момента на разглежданите събития законодателство детето е получавало автоматично фамилното име на бащата, ако между родителите липсва съгласие, което не е позволило на съдията да вземе предвид оплакването на жалбоподателката, свързано с конкретните обстоятелства – например настояването на J.S.T.S. тя да прекъсне бременността и факта, че след раждането си детето е носило нейното фамилно име повече от година. С оглед на това той е на мнение, че в случая две лица в аналогично положение – жалбоподателката и бащата на дъщеря ѝ, са били третирани различно единствено въз основа на разликата в техния пол.

63-65. Що се отнася до наличието на обективно и разумно оправдание за различното им третиране Съдът обръща

внимание, че няма за задача да се произнесе общо относно съответствието на испанската система за определяне на имената с Конвенцията, а трябва да прецени дали основаната на пола „разлика в третирането“ вследствие на възприетото разрешение относно фамилните имена при липса на съгласие между родителите противоречи на чл. 14 във вр. с чл. 8 от Конвенцията. Ако дадена политика или обща мярка има непропорционално ощетяващи последици за определена група лица, възможността да бъде счетена за дискриминационна не може да се изключи, дори и тя да не е специално насочена към тази група (*mutatis mutandis*, *McShane c. Royaume-Uni*, n° 43290/98, § 135). Освен това само много силни съображения могат да доведат Съда до заключение, че основана единствено на пола разлика в третирането е съвместима с Конвенцията (напр. *Willis c. Royaume-Uni*, n° 36042/97, § 39). В случая националните власти е трябвало да постигнат справедлив баланс при претеглянето на различните засегнати интереси, а именно частния интерес на жалбоподателката фамилните имена на дъщеря ѝ да бъдат в обратен ред, от една страна, и от друга – обществения интерес от регламентиране на имената.

66. Съдът констатира, че общественият контекст в Испания е променен след 50-те години на XX век, което е позволило привеждане на вътрешното законодателство в съответствие с действащите международни актове и изоставяне на патриархалното разбиране за семейството. Член на Съвета на Европа от 1977 г., Испания е изпълнила задълженията си в това отношение и е въвела множество мерки, насочени към равенство на мъжете и жените, в съответствие с приетите в рамките на организацията актове. Съдът отбелязва значителния напредък, постигнат с приетото през 2011 г. законово изменение, за което

законодателят е посочил, че е начин за съобразяване с новата обществена реалност в страната и даване предимство на равенството пред поддържането на традиции, които могат да го препятстват. В случая обаче е бил приложен предходният законов текст и Съдът напомня, че позоваването на традициите или преобладаващите социални нагласи в дадена държава не е достатъчно оправдание за различно третиране въз основа на пола (напр. *Yocheva et Ganeva c. Bulgarie*, nos. 18592/15, 43863/15, § 102).

67-70. Относно възможността дъщерята на жалбоподателката да промени поредността на фамилните си имена, след като навърши пълнолетие, Съдът отбелязва, че наред с отражението на мярка с такава продължителност върху личността и идентичността на дете, принудено да носи на първо място фамилното име на баща, с когото има само биологична връзка, не може да се пренебрегне и отражението ѝ в живота на жалбоподателката. Тя е била законен представител на дъщеря си и е имала общ живот с нея от момента на раждането ѝ, поради което е страдала ежедневно от последиците на дискриминацията, предизвикана от невъзможността да промени фамилното име на детето си. Съдът напомня, че последиците от определянето на името при раждането трябва да се разграничават от възможността за промяната му впоследствие (*Cusan et Fazzo*, § 62). Той намира, че автоматичният характер на прилагането на въпросната законова уредба, който е попречил на съдилищата да вземат предвид особените обстоятелства в настоящия случай, няма оправдание от гледна точка на Конвенцията. „Макар че правилото фамилното име на бащата да се поставя на първо място при несъгласие между родителите може да е необходимо на практика и не е непременно в противоречие

с Конвенцията (вж., *mutatis mutandis*, *Losonci Rose et Rose*, § 49), невъзможността за отклоняване от него е прекалено сурова и дискриминационна по отношение на жените (*Cusan et Fazzo*, § 67).“ И накрая, ако поставянето фамилното име на бащата на първо място може да служи на правната сигурност, същата цел може да бъде постигната и ако на първо място бъде поставено фамилното име на майката (*Burghartz c. Suisse*, 22.02.1994 г., § 28). В заключение Съдът приема, че изложените от правителството съображения не са достатъчно обективни и разумни, за да оправдаят понесеното от жалбоподателката различно третиране, и установява нарушение на чл. 14 във връзка с чл. 8 от Конвенцията.

Не е налице нарушение на член 14 от Конвенцията по отношение на горна възрастова граница от 35 години за получаване на жилищна субсидия за „млади семейства“, която се основана на обективни данни, а не на общи предположения или преобладаващи социални нагласи.

Решение по делото [Šaltinytė v. Lithuania](#) (no. 32934/19)

Фактите: Жалбоподателката е самотна майка. През 2016 г. тя кандидатствала за жилищна субсидия, която се предоставяла на „млади семейства“ с ниски доходи при закупуване на първото им жилище. Общинските власти отказали да ѝ отпуснат субсидията с мотива, че законът определял „младите семейства“ като такива, в които двамата съпрузи или самотният родител не са по-възрастни от 35 години, докато жалбоподателката към момента на подаване на молбата си била на 37 години. Жалбоподателката и дъщеря ѝ обжалвали административния акт с мотивите, че отказът да се отпусне жилищна субсидия се

основавал единствено на възрастта и следователно представлявал пряка дискриминация. Те твърдели, че дискриминацията на основание възраст била забранена от Конституцията и Хартата на основните права на Европейския съюз, поради което общинските органи не следвало да прилагат националната разпоредба. По време на разглеждане на делото пред първоинстанционния административен съд жалбоподателката поискала сезирането на Конституционния съд, за да се установи дали съответната разпоредба от националното право е в съответствие с Конституцията. Административните съдилища отхвърлили жалбите с мотивите, че законодателят имал свобода на преценка в социалната политика да реши кои категории лица или семейства имат право на какви видове социални помощи.

Решението:

Относно твърдяното нарушение на чл.14 във вр. с чл. 1 от Протокол № 1.

41-46. Жалбоподателката се оплаква, че ѝ била отказана жилищна субсидия единствено на основание възрастта, тъй като отговаряла на всички останали изисквания, предвидени в закона. Твърди, че административните органи и съдилища не били представили обективно обоснование за ограничаване на достъпа до посочената жилищна субсидия до родители, чиято възраст не надвишава 35 години. Правителството не било доказало, че е налице „фактическа неравнопоставеност“ между семействата, в които възрастта на родителите не надвишава 35 години, и тези, в които родителите са по-възрастни. Статистическите данни, предоставени от правителството не били свързани с „младите семейства“ и техните жилищни нужди. Наличието на малки деца значително увеличавало нуждите на семейството, независимо от възрастта на

родителите. Поради това липсвал „обществен интерес“ да се ограничава достъпът до жилищната субсидия само защото семейство с малко дете попада извън рамките на статистически средната възраст на такива семейства в Литва. Твърди още, че правителството не било посочило критериите, въз основа на които била избрана границата от 35 години. Според нея решенията относно предоставянето на жилищни субсидии на семействата следвало да отчитат по подходящ начин най-добрия интерес на детето и свободата на преценка на държавата следвало да се определя в тази светлина.

47-56. Правителството твърди, че във всеки случай оспорваната разлика в третирането имала обективно и разумно обяснение. Целта на законодателя била да коригира фактичката неравнопоставеност между младите семейства и семействата, в които родителите са по-възрастни, като преследвал легитимната цел да защити „социално уязвимите групи“. Оспорваната мярка следвало да се оценява в контекста на демографската ситуация в Литва. Населението застарявало бързо и това водело до различни икономически и социални проблеми. Субсидията за жилище за млади семейства имала за цел да подобри демографската ситуация. Липсвал европейски консенсус в областта на предоставянето на жилищни субсидии на различни демографски групи. В държавите, които предоставяли жилищни субсидии, условията за получаването им, включително възрастовите ограничения, не били еднакви. Липсата на общи позиции между договарящите държави давала по-широка свобода на преценка на органите на всяка държава. Към момента на раждане на дъщеря си, жалбоподателката отговаряла на определението за „младо семейство“ по смисъла на закона и следователно тя е имала възможност да кандидатства за

въпросната субсидия тогава. Съответните възрастови граници се преразглеждали редовно в съответствие със статистическите данни, отразяващи демографската ситуация в страната.

57-59. Съдът посочва, че общи принципи при подобни казуси са обобщени в решението *Stummer v. Austria* ([GC], no. 37452/02, §§ 81-83, и цитираните там дела). В частност, Съдът припомня, че чл. 1 от Протокол № 1 към Конвенцията не поставя ограничения върху свободата на договарящата държава да реши дали да има или да няма някаква форма на социална политика, или да избере вида или размера на обезщетенията, които да предоставя по такава политика. Ако е налице законодателство, предвиждащо изплащането на социално обезщетение, то трябва да се разглежда като пораждащо правен интерес, попадащ в обхвата на чл. 1 от Протокол № 1, за лицата, които отговарят на неговите изисквания (*ibid.*, § 82, и цитираните в него дела). В случаите, свързани с оплакване по чл. 14 от Конвенцията, съответният критерий е дали, ако са съществували предпоставките за получаване на обезщетението, той или тя е щял да има притезанието съгласно националното законодателство да получи въпросното обезщетение. Въпреки че чл. 1 от Протокол № 1 не включва правото на получаване на каквото и да е социалноосигурително плащане, ако дадена държава реши да предостави социални обезщетения, тя трябва да го направи по начин, който е съвместим с чл. 14 от Конвенцията (*ibid.*, § 83, и цитираните в него дела).

60-61. В настоящия случай жалбоподателката е кандидатствала за жилищна субсидия, която е била на разположение на лица, чиито доходи не са надвишавали определен праг, установен със закон, които са искали да закупят първото

си жилище и са отговаряли на определението за „младо семейство“. Не се оспорва, че жалбоподателката отговаря на първите две изисквания, и че причината, поради която ѝ е отказана жилищната субсидия, е нейната възраст. В съответствие с това Съдът намира, че оплакването на жалбоподателката попада в обхвата на чл. 1 от Протокол № 1 към Конвенцията и гарантираното от него право на мирно ползване на притежанията, и е приложим чл. 14 от Конвенцията, който не намира самостоятелно приложение.

62-64. Общите принципи при приложението на чл.14 са обобщени в делото *Fábián v. Hungary* ([GC], no. 78117/13, §§ 112-17, и цитираните в него дела). По-специално Съдът припомня, че не всяка разлика в третирането ще представлява нарушение на чл. 14 от Конвенцията. Само разликите в третирането, основани на разпознаваема особеност или „статус“, са в състояние да представляват дискриминация по смисъла на чл. 14 (вж. *Molla Sali v. Greece* [GC], no. 20452/14, § 134). Възрастта може да представлява друг „статус“ по смисъла на чл. 14 от Конвенцията (виж *British Gurkha Welfare Society and Others v. the United Kingdom*, no. 44818/11, § 88). До момента Съдът не е приравнил дискриминацията на основание възраст към някои други основания като етнически произход, пол или сексуална ориентация, които биха изисквали особено убедителни и много сериозни доводи, за да може разликата в третирането да се разглежда като съвместима с Конвенцията (виж *D.H. and Others v. the Czech Republic* [GC], no. 57325/00, § 176, по отношение на етническия произход; *Konstantin Markin v. Russia* [GC], no. 30078/06, § 127, по отношение на пола; и *Beizaras and Levickas v. Lithuania*, no.41288/15, § 114 по отношение на сексуалната ориентация). Освен това Конвенцията обикновено предоставя на държавите широка свобода

на преценка, когато става въпрос за икономическата или социалната политика. Предвид близостта до обществото и неговите нужди, националните власти по принцип са в по-добра позиция от международен съдия да преценят какво е в обществен интерес от социална или икономическа гледна точка, и Съдът обикновено ще уважи политическия избор на законодателя, освен ако той не е „очевидно необоснован“. В по-общ план Съдът е постановявал, че разпоредбите на Конвенцията не възпрепятстват договарящите държави да въвеждат политики чрез законодателни мерки, при които определена категория или група лица се третират по различен начин от останалите, при условие че намесата в правата може да бъде оправдана съгласно Конвенцията (виж *Andrejeva v. Latvia* [GC], no. 55707/00, § 83., и *J.D. and A v. the United Kingdom*, № 32949/17 и 34614/17, § 88, и цитираните в тях дела).

65-67. С оглед становищата на страните и фактите по делото, Съдът констатира, че в настоящия случай е налице разлика в третирането на лица в сходни ситуации на основание възраст.

68-71. За целите на чл. 14 от Конвенцията различието в третирането е дискриминационно, ако „няма обективно и разумно основание“, т.е. ако не преследва „легитимна цел“ или ако няма „разумна връзка на пропорционалност“ между използваните средства и преследваната цел (цит. *Molla Sali*, § 135). Съдът отбелязва, че законът предвижда различни видове жилищно подпомагане. Някои от тях са достъпни за лица с много ниски доходи, независимо от тяхната възраст или други лични обстоятелства. Други са на разположение на лица, получаващи малко по-високи доходи, за които въпреки това се счита, че се нуждаят от жилищна помощ с оглед на личните им обстоятелства.

Въпросната жилищна субсидия за „млади семейства“ попада в последната категория. Съдът отбелязва, че настоящият случай не се отнася до правото на жалбоподателя да получава социални помощи, които са предназначени за лица с най-ниски доходи. Жалбоподателката не е твърдяла, че възрастта ѝ би могла да попречи на получаването на социални помощи, насочени към най-нуждаещите се лица. Тя не е била оставена без никаква възможност да получи социална помощ, ако се нуждае от нея. В настоящия случай Съдът е призован да разгледа едно конкретно социално обезщетение, което може да се разглежда като допълнителна помощ, предоставяна от държавата на определени семейства, а именно „млади семейства“, както са определени в националното право. Той трябва да прецени дали като е ограничила правото на получаване на посочената субсидия до онези родители, чиято възраст не надвишава 35 години, държавата-ответник е спазила изискванията на чл. 14 от Конвенцията.

72-74. Основният аргумент на правителството е, че мярката е взета предвид нуждите на „социално уязвимите групи“ и за да коригира фактичката неравнопоставеност между различните видове семейства. Съдът не приема тези аргументи на правителството, тъй като то не е доказало в достатъчна степен наличието на фактическа неравнопоставеност между семействата, в които съпрузите или самотният родител са по-възрастни от 35 години, и семействата, в които съпрузите или родителите са по-млади. Съдът обаче кредитира статистическите данни, показващи средната възраст на сключване на брак, раждане или получаване на жилищен кредит. Те представляват доказателство за неравнопоставеност или трудности, които се твърди, че изпитват „младите семейства“. Съдът отчита също така, че

чрез предоставянето на жилищната субсидия на хора в по-млада възраст националните власти са се стремили да ги насърчат да имат повече деца и по този начин да компенсират намаляването на населението, причинено от демографската криза. При тези обстоятелства Съдът е готов да приеме, че оспорваната мярка преследва законна цел в обществен интерес.

75-83. Когато разглежда пропорционалността на избора, направен от националните власти в областта на социалното осигуряване и благосъстоянието, Съдът не може да пренебрегне специфичния национален контекст (сравни *Andrle v. the Czech Republic*, no. 6268/08, §§ 55-58.). Съдът няма основания да се съмнява, че намаляването на броя на децата и застаряването на населението са основателни причини за безпокойство на националните органи, които трябва да търсят начини за промяна на демографските тенденции, като прилагат различни мерки в рамките на своите правомощия. Съдът признава основателността на аргумента на жалбоподателя, че всички родители, които отглеждат малки деца, могат да имат сходни нужди от социално подпомагане, независимо от тяхната възраст. Той обаче отчита и трудната задача, пред която са изправени националните власти при разпределянето на ограничените публични ресурси, както и необходимостта да се поставят определени критерии за избор на адресатите на конкретни социални помощи. Националните власти са в по-добра позиция от международния съд да извършат оценка на приоритетите в контекста на разпределянето на ограничените държавни ресурси и се ползват с широка свобода на преценка. При условие че законодателят е избрал метод, който може да се счита за разумен и подходящ за постигане на преследваната легитимна цел, Съдът не е длъжен да укаже дали законодателят е взел

най-доброто решение за справяне с проблема или дали законодателната преценка е трябвало да бъде упражнена по друг начин (вж. *Fábián*, цитирано по-горе, § 68). На следващо място Съдът взема под внимание липсата на консенсус между различните договарящи държави при вземането на решение дали изобщо да се отпуска помощ за жилищно настаняване. Съдът отчита и факта, че решението на литовския законодател да предостави допълнителна социална помощ на млади семейства не е явно необосновано, като се има предвид, че финансовото положение на младите хора е важен фактор, който влияе върху решенията им дали да емигрират, дали да имат деца и кога да го направят. Вземайки под внимание статистическите данни, предоставени от правителството, които показват, че средно литовците сключват брак, раждат първото си дете и получават жилищен кредит на възраст между двадесет и осем и тридесет и пет години, Съдът приема, че оспорваната възрастова граница от тридесет и пет години разумно се основава на обективни данни, а не на общи предположения или преобладаващи обществени нагласи, както твърди жалбоподателката. Не на последно място, Съдът отдава значение и на факта, че оспорваната възрастова граница е актуализирана предвид по-новите статистически данни. Важно е правната уредба, дори и да има за цел да насърчи хората да имат деца на по-млада възраст, все пак да отразява адекватно действителната демографска ситуация в страната. Съдът заключава, че държавата не е превишила широката си свобода на преценка, когато е решила да предостави допълнителна помощ за жилища на млади семейства, и че е налице разумна връзка на пропорционалност между оспорваната разлика в третирането и преследваната законна цел. Следователно не е налице нарушение на чл. 14 от Конвенцията във връзка с чл. 1 от Протокол № 1.

Относно оплакването по чл. 6, § 1 от Конвенцията

84-92. По отношение оплакването по чл. 6, § 1 от Конвенцията, че административните съдилища са отказали да сезират Конституционния съд без да посочат достатъчно мотиви, Съдът припомня, че Конвенцията не гарантира сама по себе си право на препращане на дело от национален съд към друг национален или международен орган за преюдициално заключение. Въпреки това Съдът не изключва възможността, когато съществува механизъм за преюдициално запитване, отказът на национален съд да уважи искане за такова запитване при определени обстоятелства да наруши справедливостта на производството - наред с другото, когато отказът не е бил надлежно мотивиран (вж. *Pronina v. Ukraine*, no. 63566/00, § 24, относно сезиране на националния Конституционен съд; *Ullens de Schooten u Rezabek v. Belgium*, no. 3989/07 и 38353/07, §§ 57-60; *Baydar v. the Netherlands*, no. 55385/14, § 39; и *Somorjai v. Hungary*, no. 60934/13, § 56 относно запитване към Съда на Европейския съюз). Върховният административен съд е цитирал подробно съответната съдебна практика на Конституционния съд, разгледал е жалбата на жалбоподателката в светлината на установените в нея принципи и е изложил подробни мотиви за нейното отхвърляне. Според Съда тези мотиви са били достатъчни, за да ѝ покажат, че основните ѝ аргументи са били чути, и да ѝ позволят да разбере основанията, на които искането ѝ за препращане е било отхвърлено (сравни *Baltic Master Ltd. v. Lithuania*, no. 55092/16, §§ 41-43.). Следователно няма нарушение на чл. 6, § 1 от Конвенцията.

Невъзможността жалбоподателите, които живеят повече от година в Киев като вътрешно разселени лица, да упражнят правото си глас на местни избори, защото адресната им регистрация била в Крим и Донецк, съставлява дискриминация. Налице е нарушение на член 1 от Протокол № 12 към Конвенцията.

Решение по делото [Selygenenko and others v. Ukraine \(nos. 24919/16 and 28658/16\)](#)

Фактите: Четиримата жалбоподателите живеели на п-в. Крим и в област Донецк, като постоянният им адрес бил регистриран там. След попадането на п-в. Крим де факто под руска юрисдикция и избухването на конфликта в Източна Украйна през 2014 г., четиримата жалбоподателите се преместили в Киев и били регистрирани като вътрешно разселени лица (ВРЛ). Същевременно постоянните им адреси продължили да бъдат на територията на Крим и на Донецк, както било посочено и в личните им документи за самоличност. Документите, които удостоверявали, че са ВРЛ, посочвали като постоянен адрес гр. Киев. През 2015 г. подали молба да бъдат включени в изборителните списъци за местните киевски избори, насрочени за есента, но молбите им били отхвърлени с аргумент, че не притежавали постоянен адрес в гр. Киев. През октомври един от жалбоподателите подал жалба до Централната изборителна комисия на Украйна с твърденията, че правото ѝ да гласува било нарушено, тъй като била ВРЛ и не ѝ било разрешено да гласува на местните избори. ЦИК отвърнали, че съгласно чл. 3 от Закона за местните избори постоянният адрес на едно лице за целите на гласуване на местни избори бил адресът, посочен в документите за самоличност на лицето. Четиримата жалбоподатели

неуспешно обжалвали решенията на изборителната комисия пред съдилищата, които отхвърлили исканията им.

Решението:

По твърдяното нарушение по чл.1 от Протокол № 12

34-40. Жалбоподателите поддържат, че местни избори не се провеждали на териториите, където бил постоянният им адрес по лична карта – Донецк и Крим. По този начин те щели да изгубят статута си на ВРЛ, защото изискването за предоставянето му било постоянен адрес в окупираните територии. Не желали да го променят, защото имал символично значение за връзката им с изоставените им домове и също така би означавало загуба на имотите им и правото да живеят в тях. Правото да гласуват било единственото право, до което не се ползвали като ВРЛ. Не следвало да бъдат поставяни на една плоскост с други хора, които не живеели по постоянния си адрес, тъй като жалбоподателите били принудени да напуснат домовете си и не могли да се завърнат. Тъй като не се провеждали избори по постоянния им адрес в окупираните територии, те не могли изобщо да участват в каквито и да било местни избори. Живеейки повече от година в Киев, жалбоподателите се чувствали повече интегрирани от други хора, чийто постоянен адрес бил в украинската столица, но не живеели там. Жалбоподателите били в неравностойно положение и принадлежали към уязвима група, затова правителството било длъжно да предприеме нужните мерки, за да им осигури равно участие на местните избори.

41. Според правителството съгласно законодателството на Украйна ВРЛ не могли да гласуват на местни избори без да променят постоянния си адрес. По този начин не били третирани по различен начин от останалите украински граждани. Също така жалбоподателите настоявали да бъдат

третирано различно заради статута им на ВРЛ. Статутът на ВРЛ не бил основание за различно отношение и позитивна дискриминация, защото лицата не представлявали уязвима група.

42-45. Съдът припомня, че чл. 14 от Конвенцията забранява дискриминацията при „упражняване на правата и свободите от ЕКПЧ“, докато Протокол №12 разширява обхвата на забрана до „всяко право, установено със закон“. Дискриминация е налице, когато съществува разлика в отношението към хора в подобна или аналогична ситуация. Забраната на дискриминация може да бъде нарушена, когато държавите се отнасят към лица в различно положение по сходен начин без това да е обективно оправдано с преследването на определена цел, и установява позитивно задължение за тях да правят необходимото разграничение между лица или групи, чиито обстоятелства се различават съществено.

46-49. Изискването за постоянно местожителство за гласуване на местни избори не налага период на пребиваване на дадения адрес, а само лицето да е регистрирано в определения изборителен район. Подобно разбиране споделят административните органи и съдилищата. Върховният съд на Украйна определя постоянния адрес като ключов за разрешаването на спорове, свързани с изборите, тъй като служел за доказателство, че дадено лице принадлежи към определена общност и съответния изборителен район. Според вътрешното право и практика лицата, които не притежавали адресна регистрация на територията на определен изборителен район, не можели да гласуват на местните избори. Законът за вътрешно разселените лица гарантирал правото на глас, но то можело да се упражни, като се промени мястото на гласуване, но не и електоралният адрес на избирателя. ВРЛ били третирано като всяка друга група от

хора, които не могли да гласуват на местни избори и не живеели на постоянния си адрес. Според практиката на Съда обаче, обща политика или мярка, която има непропорционално неблагоприятни последици за определена група, може да се счита за дискриминационна, независимо дали е конкретно насочена към тази група. Дискриминация, потенциално противоречаща на Конвенцията, може да произтича и от фактическо положение.

50-58. Следователно въпросът, който се поставя в настоящето дело, е дали жалбоподателите, като ВРЛ, са били в значително по-различно положение, и съответно са се нуждаели от третиране, което де факто да ги постави на равни начала с останалите граждани на Украйна по отношение на упражняването на правото им да гласуват на местни избори, както е гарантирано от националното законодателство. Съдът взима под внимание аргументите на жалбоподателите защо трябва да запазят адресната си регистрация в Крим и Донецк и че биха изгубили статута си на ВРЛ при промяна на адресната регистрация. Те се намирали в различно положение от други групи хора, непребиваващи на адресите си по лична карта, които могли да се завърнат там и да упражнят правото си на глас. Законът за вътрешно разселените лица не бил изменен, за да съответстват на нормативната уредба на местните избори, според която гражданите трябвало да принадлежат към местната общност, за да могат да гласуват. Изискването за принадлежност към определена общност означавало лицето да притежава постоянен адрес във въпросната общност. Нямащо други начини за определяне на принадлежност към местната общност. Въпреки че жалбоподателите живеели в Киев от около година, плащали местни данъци и такси, използвали услугите в общността и имали отношение към проблемите в нея, те не могли да

участват във вземането на решения, макар че това било неизменна част от интеграцията им като ВРЛ. В заключение Съдът отбелязва, че по-късно съответното законодателство било изменено, за да се премахне връзката между избирателния адрес и регистрираното място на пребиваване по искане на избирател, което позволява на ВРЛ да поискат включване в избирателния списък за местните избори. Тези изменения обаче са извършени повече от четири години след оспорваните събития и не могат да повлияят на заключенията на Съда, че в конкретния момент, като не са взели предвид особеното различно положение на жалбоподателите, властите са ги дискриминирали при упражняването на правото им да гласуват на местни избори, гарантирано от вътрешното право. Следователно е налице нарушение на член 1 от Протокол № 12 към Конвенцията.

Липсата на машини за гласуване за избирател с увреждания, на когото е позволено да бъде подпомаган от лице по свой избор, при законово задължение за спазване на тайната на вота, не води до нарушение на чл. 14 от Конвенцията. Държавата е предприела адекватни положителни мерки, позволяващи на лицата с увреждания да упражнят правото си на свободно и тайно гласуване на национален референдум. Липса на нарушение по чл. 1 от Протокол № 12 от Конвенцията.

Решение по делото [Toplak and Mrak v. Slovenia \(nos. 34591/19 and 42545/19\)](#)

Виж по-долу раздел [„Други права“](#)

Член 2, параграф 2, буква а) и член 4, параграф 1 от Директива 2000/78/ЕО на Съвета от 27 ноември 2000 година за създаване на основна рамка за равно третиране в областта на заетостта и професиите във връзка с членове 21 и 26 от Хартата на основните права на Европейския съюз, както и с оглед на Конвенцията на Организацията на обединените нации за правата на хората с увреждания, одобрена от името на Европейската общност с Решение 2010/48/ЕО на Съвета от 26 ноември 2009 г., трябва да се тълкуват в смисъл, че не допускат незрящо лице да бъде лишено от всякаква възможност да изпълнява функциите на съдебен заседател в наказателно производство.

Решение на СЕС по [дело C-824/19](#) (ТС и UB срещу Комисия за защита от дискриминация и VA)

8. СВОБОДА НА ПРИДВИЖВАНЕ

Не е „в съответствие със закона“ налагането на забрана за пътуване на жалбоподателя от прокуратурата във връзка с наказателно производство, по което той е бил само свидетел, и при липсата на съдебно решение.

Решение по делото [Democracy and Human Rights Resource Centre and Mustafayev v. Azerbaijan](#) (nos. 74288/14 and 64568/16)

Виж по-долу раздел [„Други права“](#)

9. ДРУГИ ПРАВА

По член 18 от Конвенцията Съдът трябва да определи дали дадени мерки са преследвали и друга цел, която не е обхваната от Конвенцията, и ако е така, дали тази друга цел е с преобладаващ характер (*Merabishvili v Georgia [GC]*, no. 72508/13, §§ 318-319). Съдът отбелязва, че начина, по който са се развили събитията, показва, че извършването на проверките спрямо жалбоподателката е мотивирано главно от желанието тя да бъде наказана, а не от законната загриженост за отстраняване на прекомерните забавяния в съдебните производства. Той счита, че независимо от факта, че отстраняването от длъжност на жалбоподателката в крайна сметка е отменено от ВАС, преобладаващата цел на дисциплинарните производства срещу нея и наложените ѝ от ВСС наказания не е била да се гарантира спазването на сроковете за приключване на делата, а тя да бъде санкционирана и сплашена заради критичните си позиции спрямо ВСС и изпълнителната власт. Следователно е нарушение на член 18 във връзка с член 10 от Конвенцията.

Решение по делото [Miroslava Todorova c. Bulgarie \(no.40072/13\)](#)

Въпреки предвидената законова възможност за налагане на наказание „лишаване от свобода“ в случай на неизпълнение на задължението за плащане на наложена глоба, с оглед съществуващите процесуални гаранции при привеждане в изпълнение на тази санкция, следва да се приеме, че извършеното административно нарушение е маловажно и невъзможността наложеното наказание да се обжалва пред Върховния административен съд представлява изключение от правото на обжалване пред повисшестоящ съд, предвидено в чл. 2 от Протокол № 7.

Решение по делото [Kindlhofer v. Austria \(no. 20962/15\)](#)

Фактите: През 2012 г. на жалбоподателя било наложено административно наказание глоба в размер на 200 EUR или 4 дни лишаване от свобода при неплащане на глобата за това, че при пътно транспортно произшествие, което причинило само материални щети, не уведомил навреме полицейските органи. Съгласно съответната разпоредба на Закона за движението по пътищата това нарушение се наказвало с „глоба до 726 евро [и], в случай че сумата на глобата не може да бъде събрана ... с лишаване от свобода до две седмици“. Жалбоподателят подал жалба срещу

наложеното му наказание, но административният съд я отхвърлил като неоснователна, разглеждайки подробно всички повдигнати доводи и разпитвайки свидетели. Съгласно националното законодателство решението на административния съд било окончателно и не подлежало на обжалване пред Върховния административен съд.

По-късно жалбоподателят подал и жалба до Конституционния съд на Австрия, в която твърдял, че разпоредбата от националния закон, съгласно която глоби до 400 EUR не подлежат на касационно обжалване, е противоконституционна, защото нарушава чл. 2 от Протокол № 7 на Конвенцията, тъй като законът предвижда освен парична санкция и лишаване от свобода при неплащане на глобата. В жалбата се твърдяло още, че друга национална разпоредба нарушава принципа за равенство между страните, защото административният орган всякога може да обжалва решението на първоинстанционния съд независимо от размера на наложената глоба, но за засегнатото лице такава възможност не е налице. На 25 септември 2014 г. Конституционният съд отхвърлил жалбата му като недопустима.

Решението:

Оплакването за нарушение на чл. 6 от Конвенцията

Жалбоподателят се оплаква, че е нарушен принципът за равенство между страните, защото той няма правото да обжалва решението на административния съд, докато такава възможност е налична за държавния административен орган.

23. Правителството твърди, че жалбоподателят не се оплаква от реално нарушение на негово гарантирано от Конвенцията право, а посочва едно хипотетично или теоретично нарушение. Това е така, защото административният

орган не е обжалвал решението на съда в настоящия случай.

26-28. Съдът припомня, че по принцип не следва да разглежда националното законодателство и съдебна практика абстрактно, а дали приложението им в конкретен случай е довело до нарушение на Конвенцията, при което жалбоподателят е бил „директно засегнат“. Съдът изтъква, че в настоящия случай действително право на жалба има само административния орган, а не и засегнатото лице. Въпреки това обаче той подчертава, че това право не е упражнено. За Съда остава неясно как самото съществуване на тази законова възможност дава някакво предимство на органа в първоинстанционното производство и по какъв неблагоприятен начин засяга жалбоподателя. Следователно оплакването е несъвместимо *ratione personae* по смисъла на чл. 35, § 3 и следва да бъде отхвърлено.

Оплакването за нарушение на чл. 2 от Протокол № 7 на Конвенцията

Жалбоподателят се оплаква, че е нарушено правото му делото му да бъде разгледано от по-висшестоящ съд, тъй като административното му нарушение, за което му е наложено наказание, не може да се счита за маловажно. Позовава се на практиката на Съда, че престъпление или административно нарушение, за което се предвижда наказание лишаване от свобода до 14 дни, не е маловажно (вж. *Galstyan v. Armenia*, no.26986/03 и *Gurepka v. Ukraine* (no. 2), no. 38789/04.).

36-37. Съдът постановява, че първо следва да се провери дали престъплението, в което бил обвинен жалбоподателят, е маловажно по смисъла на чл. 2 от Протокол № 7, или дали не попада в обхвата на някое от изключенията от правото на преразглеждане на делото от по-висшестоящ съд. Съдът многократно е установявал, че ако законът предвижда

наказание лишаване от свобода като основно наказание, престъплението не може да бъде определено като „маловажно“ по смисъла на чл. 2, § 2 (вж. *Станчев с/у България*, по.8682/02, § 48.). Липсата на наказание лишаване от свобода обаче, макар и да е важен фактор за преценка на маловажността на престъплението, не е решаваща сама по себе си. При извършване на тази преценка Съдът трябва да вземе предвид конкретните обстоятелства по делото, с което е сезиран.

42. По-конкретно Съдът трябва да провери дали наказанието лишаване от свобода може действително да бъде приведено в изпълнение. Поради това трябва да вземе предвид правната рамка за изпълнение на наказанието лишаване от свобода при неплащане на глобата. Съдът отбелязва, че след като решението, с което му е наложено административното наказание глоба, е влязло в сила, държавните органи не могат по своя преценка да постановяват лишаване от свобода вместо плащане на глобата. Напротив, органът първо трябва да се опита да събере паричната глоба по принудителен ред или да направи обстойно проучване на финансовото състояние на осъденото лице. Освен това лицето трябва да бъде уведомено за предстоящото изпълнение на наказанието лишаване от свобода и да му бъде предоставена възможност да го избегне, като заплати дължимата глоба, както и да му бъде предоставена възможност за разсрочване на паричното задължение.

43. Следователно Съдът приема, че лишаването от свобода при неизпълнение на задължението за плащане представлява изключение по смисъла на вътрешното право, чието изпълнение е обвързано с редица процесуални гаранции. Поспециално, осъденото лице трябва да бъде надлежно уведомено за този риск и да му бъдат предоставени подходящи способности да го избегне. При тези обстоятелства мярката

трябва съществено да се разграничава от лишаването от свобода като основна санкция, и следователно не е пречка престъплението, за което жалбоподателят е бил осъден, да се счита за маловажно. Нито размерът на наложената глоба, нито максималният размер на глобата, която жалбоподателят е рискувал да понесе, сами по себе си са достатъчни, за да се приеме, че нарушението не е маловажно. Всъщност, в рамките на предвидената в закона градация на санкциите, въпросната максимална санкция очевидно била една от най-леките. В рамките на националната административнонаказателна система основното нарушение не се счита за тежко. Освен това жалбоподателят не твърди, че не е бил в състояние да плати глобата или че размерът на наложената глоба не е бил съобразен с финансовото му състояние в достатъчна степен.

45. В заключение Съдът не намира нарушение на чл. 2 от Протокол № 7.

Замразяването на банковите сметки на жалбоподателите (правозащитник и неговата неправителствена организация) и налагането на забрани за пътуване без повдигнато обвинение и с цел наказване и възпрепятстване на работата им представлява нарушение на чл.18 във връзка с чл.1 от Протокол № 1 и чл. 2 от Протокол № 4.

Решение по делото [Democracy and Human Rights Resource Centre and Mustafayev v. Azerbaijan](#) (nos. 74288/14 and 64568/16)

Фактите: Жалбоподателят А.М. е адвокат по правата на човека в Азербайджан, и основател и председател на втория жалбоподател - неправителствена

организация (НПО), специализирана в областта на правното образование и защитата на правата на човека. През 2014 г. властите в Азербайджан започнали широко наказателно разследване срещу неправителствени организации и физически лица, ангажирани в защита правата на човека. Били арестувани няколко водещи правозащитници и ръководители на неправителствени организации През същата година Главният прокурор образувал срещу жалбоподателя А.М. наказателно дело по обвинения в злоупотреба с финансови средства и фалшифициране на документи във връзка с предполагаеми нередности във финансовата дейност на правозащитната организация, която оглавявал. Той бил разпитан по делото, но не му било повдигнато обвинение. През 2014г. по искане на прокурора всички банкови сметки на жалбоподателя НПО, а по - късно и на жалбоподателя А.М., били запорирани. Актовете на съда били постановени без участието на жалбоподателите и не им били връчени. За запорите първият жалбоподател разбрал при посещение в банката. По-късно той научил от акта на съда, че парите, преведени му от Съвета на Европа като правна помощ за работата му по дела пред Европейския съд по правата на човека , също били считани за “предмет на престъпление”. Запорирани били всички сметки и суми, без оглед на размера им. Исканията му за възстановяване на срока и за обжалване на актовете на съда били оставени без уважение от по - горните инстанции. По- късно същата година на първия жалбоподател била наложена забрана за пътуване извън границите на страната. За нея той научил година по-късно, през септември 2015 г., когато се опитвал да вземе полет, за да присъства на събитие в чужбина. Никога не му било предоставено официално решение на властите и едва през юли 2019 г. бил информиран, че забраната била отменена като “вече ненужна”. Втора забрана за

пътуване била наложена от национален съд през октомври 2015 г. по искане на данъчните власти за предполагаемо укриване на данъци, произтичащо от разследване на данъчните власти на дейността на НПО-то.

Решението:

Относно твърдяното нарушение на чл. 1 от Протокол 1.

63. Жалбоподателите се позовават на нарушение на чл. 6, чл. 11 и чл. 1 от Протокол № 1. Твърдят, че запорирането на банковите им сметки, което трябвало да се разглежда като мярка за контрол върху използването на собствеността, не било законосъобразно, тъй като нямало опора в националното право. Срещу тях не били повдигнати обвинения за каквото и да е престъпление.

64. Правителството твърди, че намесата в правата на жалбоподателите била законосъобразна и в интерес на запазване на обществения ред.

66-73. Съдът отбелязва, че няма спор между страните, че запорът на банковите сметки на жалбоподателите представлява намеса в правото им на собственост. То, според Съда, трябва да се разглежда като мярка за контрол върху използването на собствеността. Разглеждайки всяка една от предпоставките на цитираната разпоредба, Съдът отбелязва, че замразяването на банковите сметки е незаконосъобразно в нарушение на чл. 1 от Протокол 1 към Конвенцията, тъй като жалбоподателят А.М. не е принадлежал към категориите лица, спрямо които може да се приложи такова ограничение в наказателното производство. Той не е имал качеството обвиняем, тъй като е призован за разпит като свидетел. Съдът припомня, че по предишно дело срещу Азербайджан относно запор на имущество, вече е установил, че подобна намеса не отговаря

на изискването за законосъобразност, залегнало в чл. 1 от Протокол 1 (*Rafiq Aliyev v. Azerbaijan*, no. 45875/06, §§ 122-26). При постановяване на своя акт, националният съд дори не е посочил конкретни разпоредби на закона, на които се основава налагането на заповед. Въпреки възможността, която дава националното наказателно право за носене на наказателна отговорност от юридически лица, липсва разпоредба, която позволява заповедане на сметките им. Поради изложеното, Съдът намира нарушение на Конвенцията.

Относно твърдяно нарушение на чл.13 във връзка с чл.1 от Протокол 1.

76. Жалбоподателите се оплакват, че не са разполагали с ефективни вътрешноправни средства за защита по отношение на оплакването си по чл. 1 от Протокол 1.

77. Правителството оспорва твърденията им.

78- 82. Съдът припомня, че чл. 13 от Конвенцията гарантира наличието на национално равнище на средство за защита, което да контролира спазването на същността на правата и свободите по Конвенцията под каквато и форма да са осигурени те. Средството за защита, изисквано от чл. 13, трябва да бъде „ефективно“ както на практика, така и по закон. „Ефективността“ на "средството за защита" по смисъла на чл. 13 не зависи от осигуряването на благоприятен за жалбоподателя изход (вж. делата *Hirsi Jamaa and Others v. Italy [GC]*, no. 27765/09, § 197, и *Edward and Cynthia Zammit Maempel v. Malta*, no. 3356/15, § 66). Съдът постановява, че невръчването от страна на националните власти на копие от съответните заповеди за налагане на заповед, е лишило жалбоподателите от правото им да обжалват тези заповеди пред апелативните съдилища. Самото правителство не посочва ефективно правно средство за защита. Поради изложеното

Съдът достига до заключението, че жалбоподателите на практика не са разполагали с ефективно средство за защита във връзка с оплакването си по чл. 1 от Протокол 1. и е налице нарушение на чл. 13 от Конвенцията във връзка с чл. 1 от Протокол 1 по отношение на двамата жалбоподатели.

Относно твърдяно нарушение на чл. 2 от Протокол № 4.

85. Жалбоподателят М.А. твърди, че и двете наложени му забрани за пътуване били незаконни, не преследвали легитимна цел и не били необходима мярка в едно демократично общество.

86. Правителството оспорва, че имало наложена забрана за пътуване от органите на прокуратурата. Наложенията от съда забрана била в съответствие с НПК, преследвала легитимните цели за поддържане на обществения ред и предотвратяване на престъпления и била необходима в едно демократично общество.

87- 90. По отношение на забраната, Съдът приема, че органите на прокуратурата са наложени на жалбоподателя съдебна забрана за пътуване, която му е попречила да пътува в чужбина, и тази мярка представлява намеса в правото му да напуска собствената си държава по смисъла на чл. 2, § 2 от Протокол 4. Що се отнася до въпроса дали намесата е била в съответствие със закона, Съдът отбелязва, че по делото *Mursaliyev and Others* (no. 66650/13 и 10 други , §§ 29-36), след като е разгледал идентична жалба, основана на същите факти, Съдът е установил, че налагането на забрана за пътуване на жалбоподателите, които са били само свидетели в наказателно производство при липса на съдебно решение, не е било “в съответствие със закона” Съдът счита, че този анализ и констатации се отнасят и за настоящото дело и не вижда причина да се отклони от тях. Поради изложеното Съдът

заклучава, че органите на прокуратурата са действали незаконосъобразно, в нарушение на чл. 2 от Протокол 4 към Конвенцията, като са наложили първата забрана за пътуване на жалбоподателя при липса на съдебно решение, за което жалбоподателят никога не е бил информиран.

91- 96. По отношение на наложената от съда забрана за пътуване, Съдът отбелязва, че не е спорно между страните, че решението на националните съдилища да ограничат правото на жалбоподателя да напусне страната представлява намеса в правото му по смисъла на чл. 2, § 2 от Протокол 4. Следователно трябва да се провери дали то е било „в съответствие със закона“, дали е преследвало една или повече от легитимните цели, посочени в чл. 2, § 3 от Протокол 4, и дали е било „необходимо в едно демократично общество“ за постигането на такава цел. Съдът отбелязва, че мярката намира опора в националното право и цели да ограничи правото на дадено лице да напусне страната с цел осигуряване плащането на данъци, т.е. преследва легитимните цели за поддържане на обществения ред и защита на правата на другите (виж *Riener v. Bulgaria*, по. 46343/99, §§ 114-17.). Въпреки това, Съдът заключава, че правителството не е успяло да докаже, че оспорваната мярка е преследвала някоя от законните цели, посочени в чл. 2, § 3 от Протокол 4. Нито данъчните власти, нито националните съдилища са се опитали да съберат въпросния данъчен дълг, без да наложат забрана за пътуване на жалбоподателя. По-специално, те не са съобrazили да приспадат твърдяното данъчно задължение от наличните парични средства по банковите сметки на жалбоподателя или запориране на други активи, притежавани от тях, въпреки изричното искане на жалбоподателя в това отношение в съдебното производство. Правителството не е оспорило твърдението на жалбоподателя, че сумата, която се твърди,

че е дължима, е била налична по банковите им сметки. Данъчните органи и националните съдилища също така не изтъкват никакви аргументи за връзката между налагането на въпросната забрана за пътуване и събирането на данъчните задължения. В тази връзка Съдът припомня, че ограничаването на правото на напускане на страната поради неплатен дълг може да бъде оправдано само доколкото служи на целта - събиране на дълга (виж *Napijalo v. Croatia*, по. 66485/01, §§ 78-82, и *Stetsov v. Ukraine*, по. 5170/15, § 29). Поради изложеното Съдът намира нарушение на Конвенцията.

По отношение твърдяно нарушение на чл. 18 във връзка с чл. 1 от Протокол № 1 и чл. 2 от Протокол № 4.

99. Позовавайки се на чл. 34 и чл. 18 във връзка с чл. 11 от Конвенцията, чл. 1 от Протокол 1 и чл. 2 от Протокол 4 към Конвенцията, жалбоподателите твърдят, че правата им по Конвенцията са били ограничени за цели, различни от предвидените в Конвенцията. Във връзка с това те отбелязват, че са участвали активно в защитата на правата на човека в страната, и че предприетите срещу тях мерки са имали за цел да парализират работата им. Приемането на тези мерки не можело да се разглежда изолирано и било част от целенасочена репресивна кампания срещу правозащитници и активисти на НПО, които или са били подложени на подобни ограничения, или са били арестувани и задържани въз основа на различни измислени обвинения.

100. Правителството оспорва твърденията.

102-111. Съдът разглежда жалбата в светлината на общите принципи, изложени от Голямата камера в решенията ѝ по делото *Merabishvili* (цит. §§ 287-317) и *Navalnyy v. Russia* ([GC], nos. 29580/12 and 4 others, §§ 164-165, 15 ноември 2018, §§ 318-54). Самият факт, че ограничаването на правата на жалбоподателя не е

преследвало цел, предписана от Конвенцията, сам по себе си не е достатъчно основание да се заключи, че чл. 18 също е бил нарушен. Следва да установи дали има доказателства, че действията на властите действително са били водени от скрита цел. На първо място Съдът отбелязва факта, че жалбоподателите работят в сферата на защита правата на човека. На следващо място, той отбелязва че националният съд е наложил заповед на сметки. Съдът е поразен от факта, че по искане на органите на прокуратурата без да се позове на каквото и да е правно основание, е заповирана парична сума, преведена от Съвета на Европа на жалбоподателя като правна помощ, с мотива, че въпросната сума представлява предмет на престъпление. Съдът счита, че това обстоятелство навежда на мисълта, че заповедта на банковите сметки на жалбоподателя е бил използван като мярка, която да му попречи да упражнява професионалната си дейност. На второ място, Съдът отбелязва факта, че ограничаването на правата на жалбоподателите е постановено в рамките на наказателно дело, по което не им е повдигнато обвинение. Не само не е имало никакво правно основание за налагане на мярката, но е била приложена по начин, който е бил в състояние да парализира работата им. По-специално националните съдилища и правителството не дават никакво обяснение защо заповедите за заповед не са ограничени до конкретни суми, а са приложени по отношение на всички банкови сметки на жалбоподателите, което на практика им пречи да извършват професионалната си дейност. Те също така не са изложили основателни причини за налагането на забраните за пътуване на жалбоподателя. На трето място, Съдът счита, че положението на жалбоподателите не може да се разглежда изолирано и трябва да бъде обсъдено на фона на произволните арести и задържания на критици на

правителството, активисти на гражданското общество и защитници на правата на човека в държавата ответник. Поради изложеното, Съдът единодушно установява, че ограниченията са наложени на жалбоподателите със скрити цели, в нарушение на чл. 18 от Конвенцията, с цел „да се накажат жалбоподателите за дейността им в областта на правата на човека и да им се попречи да продължат тази дейност“.

Наличието в националното законодателство единствено на правна възможност за констатиране на нарушението на изборителните права на хора с увреждания и дискриминационното отношение спрямо тях, но не и на ефективно превантивно правно средство, предоставящо възможност за реалното упражняване на тези права и предварителна защита срещу дискриминацията, представлява нарушение на чл. 13 от Конвенцията във връзка с чл. 1 от Протокол № 12.

Решение по делото [Toplak and Mrak v. Slovenia \(nos. 34591/19 and 42545/19\)](#)

Фактите: Жалбоподателите страдат от мускулна дистрофия, като използват електрически инвалидни колички, за да се придвижват. След 2018 г. състоянието на първия жалбоподател се влошило съществено, като същият бил възпрепятстван да държи химикал. Жалбоподателите са участвали в серия от производства, насочени към осигуряване на достъпа на хора с увреждания до упражняването на правото им на вот.

През 2014 г. Конституционният съд (КС) постановил, че в рамките на две години законодателят следва да осигури

достъпност за хората с увреждания до изборните секции в страната.

На следваща година, след решение на Народното събрание, бива насрочен референдум. Според обявлението за референдума хората с увреждания, които смятали, че изборната секция в техния изборен район не е достъпна за тях, трябвало да информират предварително съответната районна изборна комисия.

През 2015 г. в Националната изборна комисия постъпило писмо от първия жалбоподател с искания изборната секция в неговия район да бъде пригодена за достъп на хора с увреждания, като посочил и конкретни параметри. Писмото било препратено до съответната районна комисия с искане да се провери дали изборната секция е достъпна за хора с увреждания. Първият жалбоподател подал жалба до административния съд срещу действията на Националната комисия, като поискал да бъдат взети мерки за осигуряването на достъп за хора с увреждания до неговата изборна секция, както и да бъде постановена привременна мярка, за да бъде обезпечено правото му да гласува на предстоящия референдум. Националният съд постановил решение, с което отхвърлил исканията на жалбоподателя с мотивите, че на са изтекли две години от гореспоменатото решение на КС. Съдът се мотивирал, че оплакванията на жалбоподателя се основават на предишни случаи. Първият жалбоподател обжалвал решението, като поискал отново постановяването на привременни мерки преди референдума, което искане било отхвърлено още преди провеждането на гласуването. Жалбата била отхвърлена с мотив, че националният съд не можел да предостави превантивна правна защита. През септември 2016 г. първият жалбоподател подал конституционна жалба, в която твърдял, че административният съд му е отказал защита

от дискриминационното отношение при упражняването на правото му на вот. Същевременно подал искане за проверка на конституционността на няколко разпоредби, които според него не позволявали бързото разглеждане на спорове, свързани с провеждането на избори. КС отказал да разгледа жалбата му по същество.

През ноември 2015 Националната комисия получила писмо от втория жалбоподател, с което същият поискал изборната секция в неговия изборен район да бъде пригодена за достъп на хора с увреждания. Районната комисия официално отговорили, че изборната секция е пригодена за хора с увреждания, въпреки изразените съмнения от страна на втория жалбоподател. В същия ден вторият жалбоподател подал искане до административния съд, като поискал да бъдат взети мерки за осигуряването на достъп за хора с увреждания до неговата изборна секция, както и да бъде постановена привременна мярка, с която Националната комисия и Регионалната комисия да бъдат задължени да предприемат действия преди провеждането на референдума. Административният съд отхвърлил исканията. Вторият жалбоподател обжалвал решението с мотива, че изборната секция не е била пригодена и това му е попречило да гласува. Националният съд отхвърлил жалбата със същите мотиви, с които отхвърлил жалбата на първия жалбоподател. Вторият жалбоподател също подал конституционна жалба, която била оставена без разглеждане.

И двамата жалбоподатели гласували на референдума през 2015 г. Първият жалбоподател бил придружен от няколко души при гласуването, като бил принуден да гласува в средата на стаята, поради липса на необходимите условия. Това довело до нарушаване на тайната на вота. Вторият жалбоподател заявява, че бил принуден да

чака извън стаята за гласуване, докато случаен минувач му помогне да се придвижи до урната.

През май 2019 г. следвало да се проведат избори за депутати в Европейския парламент. Гласоподавателите с увреждания следвало да информират съответната районна комисия, в случай че желаят да гласуват по поща или от вкъщи. Според първия жалбоподател в неговата избирателна секция била инсталирана рампа, но въпреки това избирателната секция не била достъпна. Вторият жалбоподател също заявил, че избирателната секция е била напълно непригодна за хора с увреждания. Първият жалбоподател не участвал в гласуването, поради влошаване на състоянието му и тъй като не желал друг човек да му асистира. През 2018 г. заедно с други граждани вторият жалбоподател се присъединил към жалбата за проверка на конституционността на изборното законодателство, подадена от първия жалбоподател. Оспорил и конституционността на измененията на изборното законодателство от 2017 г. с аргумент, че не е достатъчно просто осигуряването на възможност за физически достъп до изборната секция, а също така е следвало да се вземат мерки в посока възможността да се гласува самостоятелно и при спазване тайната на вота. КС отхвърлил искането в частта, касаеща своевременното произнасянето по спорове относно изборни права като явно неоснователно. През октомври 2019 г. постановил решение, с което приел поправките в Изборния закон за конституционността.

Решението:

Оплакването е за нарушение на чл. 3 от Протокол № 1 и чл. 14 от Конвенцията във връзка с чл. 3 от Протокол № 1, както и чл.

1 от Протокол № 12, и чл. 13 от Конвенцията

Жалбоподателите се оплакват, че държавните органи са нарушили правото им на свободни избори и са проявили дискриминационно отношение спрямо тях, като са отказали да осигурят достъп за хора с увреждания до избирателните секции, в които да упражнят вота си самостоятелно и при спазване на тайната на вота. Оплакват се от липса на ефективни правни средства за защита на техните права.

66-74. Съдът отхвърля възражението на Правителството, че жалбоподателите не са използвали всички налични вътрешноправни средства за защита, както и че не е спазен 6-месечния срок за подаване на жалбите.

75-76. Съдът смята, че оплакванията на жалбоподателите, касаещи провеждането на референдума през 2015 г., следва да бъдат разглеждани през призмата на чл. 1 от Протокол № 12, самостоятелно и във връзка с чл. 13 от Конвенцията. Доколкото става въпрос за оплакванията по отношение на провеждането на избори за Европейския парламент, то следва да се изследва дали е налице нарушение на чл. 14 от Конвенцията във връзка с чл. 3 от Протокол № 1, както и двете разпоредби във връзка с чл. 13 от Конвенцията. Съдът напомня, че при преценката дали е налице нарушение на чл. 13, следва първо да се изследва въпросът дали е нарушено друго субективно право, а едва следва да прецени има ли нарушение на правото на ефективни правни средства за неговата защита.

По отношение на нарушението на чл. 13 от Конвенцията във връзка с чл. 1 от Протокол № 12 (относно Референдума от 2015 г.) и чл. 14 от Конвенцията във връзка с чл. 3 от Протокол № 1 (относно изборите за Европейски парламент от 2019 г.)

77-82. Жалбоподателите се оплакват от липса на ефективно правно средство за осигуряване на достъпност до изборните секции, както и ефективно правно средство за защита от дискриминация.

83-86. Жалбоподателите са опитали да защитят правата си със всички налични правни средства, но не са постигнали успех. По отношение на изборите за Европейски парламент, жалбоподателите не са използвали наличните национални средства за защита, поради тяхната неефективност. Правителството твърди, че жалбоподателите са имали правната възможност да поискат установяване на нарушение на Закона за защита от дискриминацията по реда на Раздел 4 от Административнопроцесуалния закон, а след това и парично обезщетение, но не са се възползвали от тази си възможност.

87. Съдът напомня, че държавите членки имат свобода по отношение на осигуряването на мерки за защита по смисъла на чл. 13, но мярката, която бива възприета, следва да е ефективна на практика.

88-91. Правителството твърди, че жалбоподателите са разполагали със средство за защита по Закона за референдумите. Според Съда тази мярка е приложима единствено за нарушения, касаещи резултата от референдума. Тя не е насочена, а и не може да служи като средство при индивидуални оплаквания като тези на жалбоподателите. Твърди се също, че производството по реда на Раздел 4 от Административнопроцесуалния закон представлява ефективна мярка. Съдът приема, че това средство за защита е неефективно, тъй като е мярка, която е насочена единствено към констатиране на нарушението, без възможност за поправянето му и следователно не представлява ефективно правно средство за защита. Съдът констатира, че в

националното законодателство липсва правно средство с превантивен характер. Поради това приема, че по отношение на референдума от 2015 г. жалбоподателите не са разполагали с ефективно правно средство за защита от дискриминация, следователно е налице нарушение на чл. 13 от Конвенцията във връзка с чл. 1 от Протокол № 12.

92. По отношение на изборите за Европейски парламент, Съдът отново отбелязва, че производството по Раздел 4 от Административнопроцесуалния закон не може да донесе подходяща защита. Правните средства предвидени в Изборния закон, подобно на мерките, предвидени в Закона за референдумите, не би могла, а и поначало целта ѝ не е да представи защита по оплакванията на жалбоподателите.

93. Първият жалбоподател не гласувал на изборите през 2019 г., тъй като нямал възможност да упражни вота си без машина за гласуване. След поправка в закона от 2017 г. възможността за гласуване чрез такива машини била премахната. Този проблем бил предмет на разглеждане пред КС, който не намерил, че премахването на тази възможност представлява нарушение на фундаментални права на хората с увреждания. В тази насока, въпреки че решението на КС не е в полза на жалбоподателя, Съдът смята, че това правно средство за защита не може да се приеме за неефективно (вж., *mutatis mutandis*, *Swedish Engine Drivers' Union v. Sweden*, § 50). Следователно не е налице нарушение на чл. 13 по отношение на първия жалбоподател и оплакванията му, касаещи изборите през 2019 г.

94-95. Вторият жалбоподател гласувал в изборите през 2019 г., но твърди, че не е упражнил това свое право на равни начала с останалите граждани. Съдът отбелязва, че той е имал възможност да подаде иск за обезщетение, което е предвидено в Закона

за защита от дискриминацията, но не се е възползвал от тази си възможност. Съдът приема, че това правно средство е специално насочено към защита от дискриминация и не налице съмнение, че то представлява ефективно правно средство. Съдът припомня, че националните власти имат известна свобода по отношение на изпълнението на техните задължения по Конвенцията, като намира, че в случая е налице правно средство, което е в състояние да осигури поправка на вредите под формата на парично обезщетение. В заключение не е налице нарушение на чл. 13, доколкото се касае до участието на втория жалбоподател в изборите през 2019 г.

По отношение на нарушението на чл. 1 от Протокол № 12 (относно референдума от 2015 г.) и нарушение на чл. 14 от Конвенцията във връзка с чл. 3 от Протокол № 1.

97-100. Жалбоподателите се оплакват от нарушение на чл. 1 от Протокол № 12 във връзка със затруднения им достъп до гласуване по време на Референдума през 2015 г., както и за нарушение на чл. 14 от Конвенцията във връзка с чл. 3 от Протокол № 1 по отношение на събитията, касаещи Изборите за Европейски парламент през 2019 г.

Съдът намира, че вторият жалбоподател е разполагал с ефективно правно средство, с което да защити правата си, доколкото се касае за изборите през 2019 г. Поради тази причина, счита жалбата за недопустима в тази ѝ част. По отношение на останалите оплаквания Съдът приема жалбите за допустими. Напомня, че когато са на разположение няколко правни механизма за защита, жалбоподателят не е длъжен да използва повече от един, като това остава негов избор (вж. *mutatis mutandis*, *Karakó v. Hungary*, no. 39311/05, § 14). Поради тази

причина възражението на правителство не е уважено.

101-103. Според жалбоподателите, за да са достъпни изборните секции е необходимо не само наличието на достъпен вход към тях. Необходимо е и осигуряването на достъп до кабината за гласуване и урните, където да бъде обезпечена и тайната на вота. След 2018 г. първият жалбоподател се нуждаел от електронно устройство, за да упражни правото си на вот. Подобна възможност, обаче, била премахната с поправка в закона през 2017 г., а КС счел същата за конституционносъобразна. Според жалбоподателите единствената възможност техните права да бъдат защитени и да не се стигне до дискриминационно отношение спрямо тях, е наличието на напълно достъпни изборни секции за хора с увреждания, както и осигуряването на помощна технология при необходимост. Всяка друга мярка би била лишена от смисъл.

104-106. Правителството твърди, че за референдума през 2015 г. до изборните секции на двамата жалбоподатели е бил осигурен достъп за хора с увреждания. Твърди се, че те са имали право да бъдат подпомогнати при гласуването от трето лице по техен избор. По отношение на изборите през 2019 г. са изложени твърдения, че първият жалбоподател е могъл да се възползва от възможността да гласува от вкъщи, по поща или с помощта на трето лице.

110-115. Съдът напомня, че по смисъла на чл. 14 от Конвенцията „дискриминация“ означава различно третиране на хора в сходни ситуации без за това да е налице обективна причина или без да се преследва легитимна цел (вж. *Enver Şahin v. Turkey*, no. 23065/12, § 54). Нарушение на Конвенцията е налице, когато без обективна и легитимна причина държавите не третираат по различен начин хора, чието

положение значително се различава от обикновеното (вж. *J.D. and A. v. the United Kingdom*, nos. 32949/17 and 34614/17, § 84 и *Thlimmenos v. Greece* [GC], no. 34369/97, § 44). В тази връзка, за да бъде обезпечено нормалното упражняване на правата на хора с увреждания, е необходимо предприемането на позитивни мерки в тази насока от компетентните държавни органи (вж. *Mólka v. Poland* (dec.), no. 56550/00). Съдът напомня, че за да се гарантира упражняването на правата по Конвенцията от хора с увреждания при равни условия с останалите граждани е необходимо приспособяване на средата. Това приспособяване следва да спомогне за коригирането на фактическите неравенства, които водят до несправедливост и следователно представляват дискриминация.

На следващо място Съдът пояснява, че смисълът на понятието „дискриминация“ в чл. 14 от Конвенцията и чл. 1 от Протокол № 12 е идентичен, следователно практиката натрупана по чл. 14 следва да се счита за релевантна и по отношение на чл. 1 от Протокол № 12 (вж. *Napotnik*, § 70, и *Ádám and Others* § 83).

116-117. Съдът отбелязва, че в настоящия казус не става въпрос за пряка дискриминация под формата на неоправдано различно отношение. В настоящия казус въпросът е дали националните власти са спазили позитивното си задължение да предприемат подходящи мерки, за да обезпечат упражняването на правото на вот на жалбоподателите при равни условия с останалите граждани, предвид техните увреждания.

118-120. Съдът приема за установено, че в деня на референдума през 2015 г. в изборните секции на жалбоподателите са били инсталирани рампи. Въпреки това те се оплакват, че взетите мерки не са

достатъчни, поради което не са успели да гласуват при равни начала с останалите граждани. Съдът отбелязва, че пълното приспособяване на изборните секции би улеснило значително упражняването на правото на вот на жалбоподателите. На следващо място се уточнява, че националните власти разполагат с известна свобода по отношение на осигуряването на достъп на хора с увреждания до изборните секции. Отбелязва се, че жалбоподателите са гласували в приспособени секции в техните райони, а не в специално обособени за тях секции. Съдът уточнява, че и двамата жалбоподатели са успели да гласуват по време на референдума през 2015 г., като и двамата са успели да отбележат и подадат своите бюлетини.

121. Съдът отчита и обстоятелството, че гласуването в референдуми бива организирано в сгради, които имат различно предназначение и би могло да възникнат затруднения при приспособяването им за целта на изборите. Приема се, че националните власти са реагирали бързо и ефективно по отношение на молбите на жалбоподателите за адаптиране на секциите. По молба на първия жалбоподател е поставена рампа, а след молба на втория е извършена проверка по отношение на достъпа за хора с увреждания до изборната секция. В заключение Съдът приема, че дори жалбоподателите да са срещнали известни трудности при участието си в референдума, то същите не са оказали сериозно въздействие върху тях и не са преминали прага, необходим, за да е налице дискриминация (вж. *Napotnik*, цитирано, § 73, и *Ádám and Others*, цитирано, § 87) или за да се приеме, че е налице безразличие от страна на националните власти. Не е налице нарушение на чл. 1 от Протокол № 12, доколкото се касае за участието на жалбоподателите в референдума през 2015 г.

122-125. По отношение на участието на първият жалбоподател в изборите през 2019 г. Съдът отчита, че поради здравословното си състояние той не е могъл самостоятелно да отбележи избора си върху бюлетината. Законодателството не позволявало използването на машина за тази цел, но била предвидена възможност за оказване на помощ от страна на трето лице по избор на гласуващия. Отчита се фактът, че в такъв случай гласуващият следва да сподели своя избор, но тайната на вота остава обезпечена, тъй като Наказателния кодекс задължава асистирация да запази в тайна вота на гласуващия под страх от наказателна отговорност. На следващо място подобна помощ при гласуване отговаря на международните стандарти в тази област.

126-129. По отношение на възможността за гласуване чрез машини, Съдът приема, че това е един от способите за осигуряване на достъп на хората с увреждания до политическия живот, но отчита, че той не е единственият такъв и следователно възприемането му от националните власти не може да се разглежда като задължително. Отбелязва се и необходимостта от сериозна финансова инвестиция при използването на машини. В тази връзка Съдът заявява, че предвид различните форми за подпомагане на хората с увреждания при гласуване, националните власти следва да вземат решение коя от тях е най-подходяща.

130-132. Съдът приема, че КС е разгледал въпроса за липсата на възможност за гласуване чрез машини. Националният съд е отчел при решението си редица фактори, сред които малкият брой избиратели с увреждания, използвали машини в миналото, разходите свързани с машинния вот, както и факта, че машините не биха били от полза за голяма част от хората с увреждания. Предвид това и отчитайки обстоятелството, че за първият

жалбоподател са били налице други възможности за упражняването на правото му на вот, най-вече чрез помощта на трето лице, Съдът приема, че не е налице нарушение на баланса между обществен интерес и правата и свободите на жалбоподателя. Следователно не е налице и нарушение на чл. 14 от Конвенцията във връзка с чл. 3 от Протокол № 1.

Липсата на ефективно разследване по основателни твърдения на работници мигранти за трафик на хора и принудителен труд представлява нарушение на позитивните задължения на държавата и нарушение на процедурния аспект на чл.4, § 2 от Конвенцията.

Решение по делото [Zoletic and others v. Azerbaijan \(no. 20116/12\)](#)

Фактите: Жалбоподателите са тридесет и трима граждани на Босна и Херцеговина. През 2009 г. били наети за работа в строителния сектор в Азербайджан от местното дружество Serbaz. Жалбоподателите станали жертва на трафик на хора и принудителен труд като са работили без трудови договори и разрешителни, били им отнети всички лични документи при пристигането им в Азербайджан, не получавали уговорените си заплати за период от над 6 месеца до напускането на Азербайджан, а работодателят им ограничавал правото им на свободно движение. Жалбоподателите предявили граждански искиове в Азербайджан срещу дружеството работодател за неизплатените им трудови възнаграждения, както и за обезщетения за неимуществени вреди поради нарушение на личните им права и свободи. Исковете били отхвърлени всички инстанции от националните съдилища.

Прокуратурата на Босна и Херцеговина повдигнала обвинения на 13 човека за участие в организирана престъпна група, занимаваща се с трафик на хора, след като на 3 пъти била изискана информация от властите на Азербайджан относно случващото се в дружеството Serbaz.

Съдът в Босна и Херцеговина постановил осъдителни присъди срещу двама от подсъдимите. Те били осъдени по-конкретно за това, че в периода от 2007 г. до 2009 г. били част от организирана престъпна група, която експлоатирала граждани на Босна и Херцеговина, Сърбия и Северна Македония. На пострадалите били обещавани добри заплати и условия на труд, поемане на всички разходи по настаняване и храна, както и транспорт до Азербайджан. По делото било установено, че при пристигането в Азербайджан на жалбоподателите им били отнемани паспортите, за да не могат да напуснат страната, били настанявани в помещения с неадекватни условия за живот, а непознаването на езика ги поставило в пълна зависимост от дружеството Serbaz, което ги експлоатираше. Жалбоподателите били подлагани на физически и психически мъчения, като били принуждавани да полагат тежък и продължителен физически труд, а често били наказвани с побой. Получавали заплати, чиито размер бил произволно намален, а договореният размер им бил отказван с мотив, че били извършвали дисциплинарни нарушения. Налагани им били наказания за тютюнопушене и консумация на алкохол в извънработно време, както и за напускане на местата, където били настанени. Получавали недостатъчни хранителни дажби, състоящи се предимно от нискокалорична храна. Работните смени продължавали между 12 и 36 часа в продължение на 6 или 7 дни в седмицата. Били лишени от адекватни здравни грижи, а някои развили нелечими заболявания.

Подсъдимите създали атмосфера на страх и зависимост в Serbaz с намерението да лишат пострадалите от заплатите им чрез удържки, глоби, неосигуряване на адекватни условия на живот, храна и здравни грижи, като по този начин присвоили приблизително 3 милиона евро от парите, преведени по сметка на Serbaz за възложените им строителни проекти.

Решението:

Оплакването за нарушение на чл. 4, § 2 от Конвенцията

Жалбоподателите се оплакват, че са станали жертва на принудителен труд и трафик на хора като са работили без трудови договори и разрешителни, упражнявали са тежък физически труд, отнети им били личните документи, както и били ограничавани личните им права и свободи. Жалбоподателите твърдят, че държавата не е изпълнила процедурните си задължения да проведе ефективно разследване във връзка с техните оплаквания, а съдилищата, разгледали техните иски, се произнесли с немотивирани решения.

По допустимостта

143. Правителството твърди, че чл. 4, § 2 е неприложим към настоящия случай, тъй като жалбоподателите не са представили доказателства за условията на труд като снимков или видео материал, нито описват условията на труд и живот в конкретика, а се позовават на обобщени становища, от които не могат да се извлекат достатъчно данни дали жалбоподателите действително са били жертва на трафик на хора и принудителен труд по смисъла на Конвенцията.

156. Съдът постановява, че що се касае до приложението на чл. 4 в настоящия случай, трябва да се обърне внимание, че оплакването на жалбоподателите е изцяло от процедурен характер, а те от своя страна са предоставили достатъчно данни, че са

били жертва на трафик на хора. Заклучението дали е възникнало процесуално задължение за националните власти трябва да се основава на обстоятелствата, преобладаващи по времето, когато са били направени съответните твърдения или когато доказателствата за третиране, противоречащо на чл. 4, са били доведени до знанието на властите (*вж. S.M. v. Croatia*, §§ 324-25).

158-165. Съдът посочва, че от материалите по делото става ясно, че периодът, през който жалбоподателите са работили в Азербайджан, съвпада изцяло или поне частично с периода, през който са отправили оплакванията си относно положението в Serbaz, а именно от май до ноември 2009 г. Второ, Съдът взема предвид общото описание на условията на труд и на живот, представено в гражданските искиове на жалбоподателите, както и допълнителните материали, на които са се позовали пред националните съдилища и пред Съда, а именно доклад на три неправителствени организации от Сърбия, Босна и Херцеговина и Хърватия, изготвен в сътрудничество с миграционния център на Азербайджан (АМС). Той съдържа по-подробни данни, включително относно принудителен труд и трафик на хора. Съдът отбелязва, че този доклад е сведен до знанието на националните съдилища. Съдът посочва, че този доклад не може да има значителна доказателствена стойност без да се проведе разследване, но съдържащата се в него информация на пръв поглед потвърждава твърденията на работниците пред националните съдилища и други държавни органи.

166-167. Съдът посочва, че твърденията за физически и други форми на наказания, отнемане на документи, ограничаване на свободното движение чрез заплахи за лишаване от свобода от местната полиция заради нелегалния им престой в

Азербайджан, свидетелстват за евентуална физическа и психическа принуда и работа под страх от наказание. Твърденията за неплащане на заплати и глоби под формата на удръжки заедно с липсата на разрешителни за работа и пребиваване разкриват потенциална ситуация на особена уязвимост на жалбоподателите като нелегални мигранти без лични средства. Съдът подчертава, че от съществено значение са и твърденията за принудителни и прекалено дълги работни смени, липсата на подходяща храна и медицински грижи, както и общата картина на принуди и заплахи. Съдът приема, че всичко това в съвкупност представляват достатъчно подробни и аргументирани твърдения, че жалбоподателите са били подложени на принудителен труд чрез заплахи от наказания, която в никакъв случай не са полагали доброволно.

168. Съдът постановява, че освен това са налице и трите съставни елемента на трафика на хора: обстоятелството, че жалбоподателите са били наети в Босна и Херцеговина, докарани на групи в Азербайджан от частна компания, настанени колективно в определени за това места, които не са могли да напускат без разрешение на работодателя, може да представлява „набиране, транспортиране, прехвърляне, укриване и приемане на хора“, т.е. „действие“; информацията в доклада на неправителствените организации относно обстоятелствата по наемането на работата разкрива предполагаемо наемане на работа чрез измама или заблуда („средства“); заклучението относно твърденията за „принудителен или задължителен труд“ разкрива също така и потенциалната цел за експлоатация под формата на принудителен труд („цел“).

По основателността:

180-182. Съдът припомня, че по силата на чл. 4 държавата е отговорна не само за преките ѝ действия, но и за това, че не е защитила ефективно жертвите по силата на позитивните си задължения. Случаите на трафик на хора най-често ангажират именно позитивните задължения на държавата. Общата рамка на позитивните задължения включва (1) задължение за въвеждане на законодателство, забраняващо и наказващо трафика на хора; (2) задължение при определени обстоятелства да се предприемат конкретни оперативни мерки за защита на жертвите или на потенциални жертви на трафика на хора; и (3) процедурно задължение за разследване на потенциални случаи на трафик на хора (вж. *S.M. v. Croatia*, § 306).

194-199. По отношение на процедурното задължение за разследване Съдът постановява, че в настоящия случай такова е следвало да бъде проведено от компетентните държавни органи, въпреки че жалбоподателите не са подали официално жалба до прокуратурата на Азербайджан. Съдът приема, че компетентните органи са били достатъчно добре известени за случващото се от няколко източника. Първо, властите са запознати с доклада от 2011 г. на Експертната група за борба с трафика на хора (GRETA) към Съвета на Европа, съгласно който множество работодатели в Азербайджан наемат чуждестранни работници посредством незаконни практики, а често наетите мигранти стават жертва на сериозни злоупотреби. На следващо място, АМС е подал 2 оплаквания до министъра на вътрешните работи и до главния прокурор. Още повече, че АМС подава жалба до съда заради бездействието на органите на реда, която жалба стига до върховния съд. Също така прокуратурата на Босна и Херцеговина на 3 пъти е поискала съдействие от властите на Азербайджан с писма, в които подробно са описани

оплакванията на жертвите на трафик на хора в Азербайджан. В тази връзка съдът отбелязва, че в контекста на позитивните задължения на държавата по чл. 3, които са сходни с тези по чл. 4, достатъчно подробна информация, съдържаща се в молба за съдействие от властите на една държава до друга държава, относно предполагаеми тежки престъпления, които вероятно са извършени на територията на приемащата държава, може да представлява достоверно твърдение, което да породи задължение за разследване (вж. *X и други срещу България [GC]*, № 22457/16, §200-201). Съдът припомня, че достатъчно сериозни твърдения за статута на жертви на трафик на хора се съдържа и в гражданските искове на жалбоподателите, които са били разгледани и отхвърлени от националните съдилища.

201-208. Що се отнася до въпроса дали е проведено ефективно разследване, Съдът отбелязва, че правителството не представя никаква информация относно каквото и да било разследване, проведено от националните разследващи органи, както и такива данни липсват в материалите по делото. Съдът подчертава, че от материалите по делото не личи да е направен дори опит за идентифициране и разпитване на потенциални или вече идентифицирани предполагаеми жертви, включително жалбоподателите. Доколкото отделът за борба с трафика на хора към министъра на вътрешните работи е знаел, че много от предполагаемите жертви са се върнали обратно в Босна и Херцеговина и е бил информиран за образуваното наказателно производство там, е могло да се изпрати молба за съдействие до компетентните органи на Босна и Херцеговина като се поиска от последните да идентифицират и разпитат потенциалните жертви и да се предоставят копия от техните показания за целите на наказателно преследване в Азербайджан.

Съдът констатира също така, че не са направени и никакви опити да се идентифицират и разпитат лица, за които се твърди, че са азерски граждани и са замесени в трафика на хора.

209-210. Поради тези причини държавата не е изпълнила позитивното си задължение да

започне и проведе ефективно разследване по твърденията на жалбоподателите за принудителен труд и трафик на хора. Следователно Съдът намира, че е налице нарушение на чл. 4, § 2 от Конвенцията.

10. РЕШЕНИЯ НА СЪДА НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ

Правна уредба на държава членка, която забранява на физическите и юридическите лица да извършват в брой плащания на територията на страната на стойност, равна на или надвишаваща определен праг, и изисква от тях да извършват такива плащания само чрез превод или внасяне по платежна сметка, не попада в приложното поле на Директива (ЕС) 2015/849 на Европейския парламент и на Съвета от 20 май 2015 година за предотвратяване използването на финансовата система за целите на изпирането на пари и финансирането на тероризма, за изменение на Регламент (ЕС) № 648/2012 на Европейския парламент и на Съвета и за отмяна на Директива 2005/60/ЕО на Европейския парламент и на Съвета и на Директива 2006/70/ЕО на Комисията.

Член 63ДФЕС във връзка с член 49, параграф 3 от Хартата на основните права на Европейския съюз трябва да се тълкува в смисъл, че допуска правна уредба на държава членка — която с цел борба с данъчните измами и избягването на данъци, от една страна, забранява на физическите и юридическите лица да извършват плащания в брой на територията на страната, когато са

на стойност, равна на или надвишаваща определен праг, и изисква тези плащания да се извършват чрез превод или внасяне по платежна сметка, включително когато става въпрос за разпределяне на дивиденди от дружество, и от друга страна, за нарушение на тази забрана предвижда санкционен режим, при който размерът на налаганата глоба или имуществена санкция се изчислява като фиксиран процент от общия размер на плащането, направено в нарушение на посочената забрана, без тази глоба или имуществена санкция да може да бъде съобразена с конкретните обстоятелства по случая — при условие че посочената правна уредба е в състояние да гарантира осъществяването на посочените цели и не надхвърля необходимото за тяхното постигане.

Решение на СЕС по [дело C-544/19](#) („ЕКОТЕКС БЪЛГАРИЯ“ ЕООД срещу Териториална дирекция на Националната агенция за приходите)

Член 267ДФЕС трябва да се тълкува в смисъл, че национална юрисдикция, чиито решения не подлежат на обжалване съгласно националното право, трябва да изпълни задължението си да

сезира Съда с повдигнат пред нея въпрос относно тълкуването на правото на Съюза, освен ако не установи, че този въпрос е ирелевантен, разглежданата разпоредба от правото на Съюза вече е била предмет на тълкуване от Съда или правилното тълкуване на правото на Съюза е толкова очевидно, че не оставя място за никакво основателно съмнение.

Съществуването на такава възможност следва да бъде преценявано с оглед на специфичните характеристики на правото на Съюза, особените трудности при неговото тълкуване и риска от различия в съдебната практика в рамките на Съюза.

Такава юрисдикция не може да бъде освободена от посоченото задължение само поради това че вече е сезирала Съда с преюдициално запитване в рамките на същото национално дело. Тя обаче може да не отправи преюдициален въпрос до Съда поради основания за недопустимост, присъщи на производството пред тази юрисдикция, при условие че са спазени принципите на равностойност и на ефективност.

Решение на СЕС (голям състав) по [дело C-561/19](#)

Член 5, параграф 1 от Рамково решение 2005/214/ПВР на Съвета от 24 февруари 2005 година относно прилагането на принципа за

взаимно признаване на финансови санкции, изменено с Рамково решение 2009/299/ПВР на Съвета от 26 февруари 2009 г., трябва да се тълкува в смисъл, че с изключение на някои от изрично предвидените в това рамково решение причини за отказ за признаване или изпълнение, органът на изпълняващата държава по принцип не може да откаже да признае и изпълни влязло в сила решение, с което се налага финансова санкция, когато в удостоверението по член 4 от посоченото рамково решение органът на издаващата държава е квалифицирал разглежданото нарушение като попадащо в някои от категориите престъпления, за които въпросният член 5, параграф 1 не предвижда проверка за съществуването на двойна наказуемост на деянието.

Решение на СЕС по [дело C-136/20](#)

Член 2, точка 1 от Директива 2003/88/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 4 ноември 2003 година относно някои аспекти на организацията на работното време трябва да се тълкува в смисъл, че периодът — през който работник преминава наложено от работодателя му професионално обучение, провеждащо се извън редовното му работно време и извън обичайното му работно място, в помещенията на доставчика на услугите по обучение, и през който не изпълнява обичайните си служебни задължения — представлява „работно време“ по

смисъла на тази разпоредба.

Решение на СЕС по [дело C-909/19](#)

1) Член 56 ДФЕС трябва да се тълкува в смисъл, че национален съд — от който в производство за налагане на наказание за нарушение на монопол в областта на хазартните игри е поискано да прецени законосъобразността на наложено за такова нарушение наказание — трябва специално да прецени съвместимостта с член 56 ДФЕС на предвидените в приложимата правна уредба наказания с оглед на конкретните ред и условия за определянето им.

2) Член 56 ДФЕС трябва да се тълкува в смисъл, че допуска национална правна уредба, която за предлагане с търговска цел на забранени лотарийни игри предвижда задължително:

- налагане на минимална глоба за всеки неразрешен игрален автомат, без да определя горна граница на общия размер на наложените глоби, при условие че общият размер на наложените глоби не е непропорционален на икономическото предимство, което могат да предоставят наказуемите нарушения,

- налагане на заместващо наказание лишаване от свобода за всеки неразрешен игрален автомат, без да определя горна граница на общия срок на наложените заместващи наказания лишаване от свобода, при условие

че срокът на действително наложеното заместващо наказание лишаване от свобода не е прекомерен с оглед на тежестта на установените нарушения, и

- участие в разноските за производството в размер на 10 % от наложените глоби, при условие че този размер не е прекомерен с оглед на действителните разходи за такова производство и не нарушава закрепеното в член 47 от Хартата на основните права на Европейския съюз право на достъп до съд.

Решение на СЕС по [дело C-231/20](#)

Фондация „Български адвокати за правата на човека“

**Гр. София 1000
Ул. „Гурко“ № 49, вх. А, ет. 3
Тел./Факс. : 02/980 39 67**

e-mail: hrlawyer@blhr.org

www.blhr.org

Редактор на броя *Живка Георгиева*

Подбор на решенията на ЕСПЧ и СЕС *София Разбойникова*

За изготвянето на броя допринесоха и *Анна Гаврилова, Васил Панайотов, Ивелин Ангелов, Пламен Стефанов и Радина Ковачева.*

Е-mail за връзка: hrlawyer@blhr.org

© Всички права запазени

Публикуваният текст не обвързва Европейския съд по правата на човека, Съвета на Европа или Съда на Европейския съюз.

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на фонд „Активни граждани България“ по Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Фондация „Български адвокати за правата на човека“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство и Оператора на фонд „Активни граждани България“.